

OPENDOEK

MAGAZINE

voor mensen met passie voor theater

GRIMEURS AAN HET WOORD
“Soms voel ik mij de mama van
het gezelschap”

**GEZELSCHAP EN
GASTREGISSEUR**
Een ideale match?

**HET THEATERBLOED VAN
Bart en Maaïke Cafmeyer**

‘TOEKOMST VERSUS TRADITIE’

INHOUD

- 3 **Edito**
 - 11 **Het Pleidooi**
 - 19 **De Souffleurs**
 - 28 **Column**
 - 29 **Repertoire**
 - 31 **Cast & crew**
-
- 4 **Familieportretten**
Het theaterbloed van Bart en Maaike Cafmeyer
 - 5 **Familieportretten**
Theater brengt moeder en dochter bij elkaar
 - 6 **Familieportretten**
Wanneer je familiefeest een toneelrepetitie wordt
 - 7 **Help! Een massaproject!**
Aflevering 3
 - 8 **Een gast die in het plaatje past**
Gezelschap en gastregisseur: matchen of mijden?
 - 12 **Onbekend, onbemind?**
Arabisch repertoire wint aan Vlaamse aandacht
 - 14 **En toen kreeg het decor de hoofdrol**
Van de klimaatcrisis tot het theater der dingen
 - 16 **Wat is jouw temperament in het theater?**
Ontdek via onze test op welke steracteur je lijkt
 - 20 **Opinie**
Moeten amateurs het repertoire redden?
 - 22 **“Soms voel ik mij de mama van het gezelschap”**
Kunstenaars uit de coulissen: de grimeur
 - 24 **Kwantiteitstheater**
Het liefhebberstoneel in kaart gebracht
 - 26 **Wist je dat? Bijgeloof in het theater**
Dertien zwarte katten op een heet zinken dak

6

7

8

14

20

© Michiel Devijver

EDITO

Een toekomst voor traditie?

Traduttore, Traditore. Traduire, c'est trahir. Het Italiaans en het Frans laten er geen twijfel over bestaan: vertalen is verraden. Probeer een tekst in een andere taal om te zetten en je doet hem per definitie onrecht aan.

Zou hetzelfde voor een traditie gelden? Het woord gaat weliswaar niet terug op dezelfde Latijnse stam als *traduire*, maar ook wie een traditie overlevert, moet ze vertalen naar een nieuwe context. Als dynamisch gegeven kan ze pas wortel schieten als ze de actualiteitstest doorstaat.

In een theatercontext is die test niet minder relevant. Wat geeft repertoire zijn blijvende waarde? Waarom verliezen sommige teksten hun eigenheid als je ze van hun bodem losrukt, en kunnen we Shakespeare wél spelen zonder over het reële bewind van Engelse koningen te moeten nadenken?

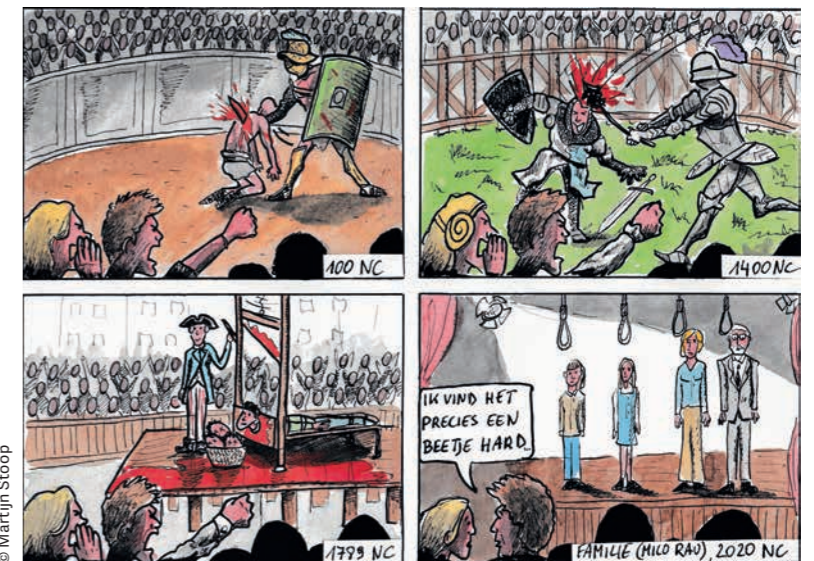
Waar we bepaalde teksten doorgaans als universeel beschouwen, is dat moeilijker met recente teksten waarvan we de ontstaansgeschiedenis zelf meemaakten, of waarvan de geschiedenis té sterk geworteld is in een andere cultuur. Het Arabische repertoire, bijvoorbeeld, hangt niet alleen vast aan een specifieke taal, ook zijn oorlogsthematiek lijkt quasi onvertaalbaar. Toch verbaast het hoe weinig dit repertoire hier is doorgedrongen, nu Arabisch sprekenden in Vlaanderen toch geen geringe groep vormen. Dit lentenummer probeert een bescheiden introductie te geven.

We zoeken het ook dichterbij huis. Traditie vertelt in elk gezelschap haar eigen unieke verhaal. Wij gingen langs bij Toneel Familie Boden, een Kalmthoutse vereniging van uitsluitend familieleden en aangetrouwden. Hoe werken de generaties op elkaar in? Kan de traditie er duurzaam worden?

Ten slotte kijken we naar jouw toekomst. OPENDOEK bevroeg eind 2019 elk amateurgezelschap naar zijn identiteit en zijn streefdoelen. De resultaten tonen een divers landschap met sociale én artistieke bekommernissen, behoudsgezindheid én zin voor innovatie. Neem maar een kijkje op pagina 24. Ook jij staat op de foto.

GILLES MICHIELS
Hoofdredacteur OPENDOEK-magazine

Kijken naar geweld van vroeger tot nu

© Martijn Stoop

**OPEN
DOEK**
PASSIE VOOR
THEATER

COLOFON:
Redactieadres: OPENDOEK – Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Tel. 03 222 40 90 – redactie@opendoek.be – www.opendoek.be
Directeur OPENDOEK: Joke Quaghebeur
Hoofdredacteur: Gilles Michiels
Eindredactie en coördinatie:
Bianca De Wolf & Stefaan Deleecq
Verantwoordelijke uitgever: Joke Quaghebeur
p/a OPENDOEK, Zirkstraat 36, 2000 Antwerpen
Ontwerp: un'dercast – Layout: Sophie Loomans
Coverfoto: © Alain Vanhove – Druk: Bema Graphics
Periodiciteit: verschijnt 4x per jaar – Oplage: 18.500 ex.
ISSN NR 1377/9478 – Volgend nummer: juni 2020

FAMILIEPORTRETTE

Traditie en toekomst: dat is wat je van generatie op generatie doorgeeft en wat met elke nieuwe lichting toch een nieuwe vorm mag aannemen. Een zaak van families dus. In drie portretten lichten we drie bijzondere families uit waarin het theaterbloed gretig stroomt.

Maaïke Cafmeyer – Bart Cafmeyer © Geert Gombeyr

Het theaterbloed van Maaïke en Bart Cafmeyer

“Het is goed als je partner voeling heeft met die gekke toneelwereld.”

CHARLOTTE VANDIJCK

Als kind dacht actrice Maaïke Cafmeyer dat regisseurs luide mensen waren. Guido Cafmeyer, haar levendige grootvader en regisseur van de Torhoutse toneelkring Sint-Rembert, zat daar voor iets tussen. “Ik herinner mij repetities in onze grote tuin met bloeiende kerselaars en muziek op de achtergrond”, vertelt Maaïke. “Ik heb toen leren observeren, en dat doe ik nog altijd.”

Guido Cafmeyer won meermaals de eerste prijs op het Landjuweelfestival én betekende veel voor de carrières van zoon Bart, theater- en evenementenregisseur en voormalig toneel docent, en kleindochter Maaïke. Nonkel en nichtje tekenen een kleurrijk portret van hun pater familias.

Familieverhaal op scène

Bart ervoer zijn vader als een strenge regisseur maar goede pedagoog. “Theater was voor hem een ernstige zaak. Als hij ergens ging kijken hoorde je het al: ‘Cafmeyer zit in de zaal’”. Maaïke beaamt: “Als ik vandaag met hem een stuk zou maken, zou het over gezag gaan!”

Dat het theatermonument zijn passie zou doorgeven, stond in de sterren geschreven. Of niet? Toen Maaïke in de theaterles van nonkel Bart verscheen, was die toch aangenaam verrast. “Ik wist niet eens dat mijn stille nichtje naar het conservatorium zou gaan.”

“Acteurs met acteurs: dat is pittig, want je neemt je werk mee naar huis.”

MAAIKE CAFMEYER

Jaren later blijft de wederzijdse nieuwsgierigheid groot. Omringd door een orkest brachten ze als kleinzoon en achterkleindochter in de kathedraal van Ieper het levensverhaal van hun grootmoeder, die vluchtte tijdens de Eerste Wereldoorlog. Hij schreef de tekst, zij droeg voor. Over hun samenwerking niets dan lof. “Bart kan bijzonder goed managen en is een begeistert regisseur.” “Maaïke heeft echt métier en werkt al jaren keihard om er helemaal voor te gaan.”

Terug naar de roots

Voor haar was het thuiskomen. “Ik ben weggetrokken uit Torhout, maar voelde de behoefte om terug naar mijn roots te gaan.” Daarna lonkte het amateurtheater opnieuw. Vorig jaar werkte Maaïke mee aan de schoolmusical van haar dochter. “Voor een keer moest ik mij niet bezighouden met mijn kunstenaarsstatuut: ik kon volledig opgaan in dat ene moment, alsof er niets anders bestond. Heerlijk!”

Voor Bart wekt het spelplezier en de gedrevenheid van spelers vooral veel generositeit op. “Ik merk bij mezelf dat ik met professionals minder geduld heb dan met amateurs, bij wie ik regelmatig een en ander met de mantel der liefde bedek.” Al loert er volgens hem een gevaar om de hoek. “Veel getalenteerde spelers hebben weinig tijd om te repeteren. Leven we alleen maar om te werken? Of mag er ook tijd zijn voor de prachtigste uitlaatklep die er bestaat: toneelspelen!”

Huishouden on hold

Die uitlaatklep is nog steeds een familiezaak. “Mijn vrouw An Deryckere speelt ook toneel en waagt zich nu aan een regie. Het is goed als je levenspartner toch wat voeling heeft met die gekke toneelwereld.” Al zijn er ook nadelen. “Onze premières verschillen een week van elkaar. Het huishouden staat dus helemaal on hold, want we praten bijna tot vervelens toe over onze ervaringen op en naast de scène. We verlangen ernaar om het nog eens uitvoerig te hebben over het onkruid in de tuin en het stof onder de kast.”

Maaïke herkent zijn verhaal. “Acteurs met acteurs: dat is pittig, want je neemt je werk mee naar huis.” Haar man Frans Grapperhaus is cellist, maar ook zij werkten al samen. “Het geluk is dat we elkaar kunnen aanvoelen via onze eigen stiel. Een stuk met je familie maken is toch dubbel: enerzijds ben je perfect op elkaar ingespeeld, maar anderzijds wil je des te sneller je punt maken.”

Theater brengt moeder en dochter bij elkaar

“Als ze toneel speelt, zie ik een andere persoon.”

GILLES MICHIELS

Moeder Sonja Geldhof en dochter Fien Van West uit Kortrijk wonen niet in hetzelfde huis, maar delen wel de planken van het Kortrijkse theaterhuis Antigone. Theater biedt hen tweemaal per week *quality time*.

Via theater kunnen Sonja en Fien vaker contact houden én een leuke activiteit delen.

Sonja Geldhof, moeder van twee kinderen, begon drie jaar geleden met toneelspelen. Het gaf haar een ruimte waar ze zichzelf mocht zijn. Sonja werkte via de psychiatrische instelling Heilige Familie mee aan het festival La Folia in De Spil, het cultuurcentrum van Roeselare. Bij Theater Antigone speelde ze in de sociaal-artistische voorstellingen ‘Het Uitroepteken heeft een punt’, ‘Coupe Familiale’ en binnenkort ook ‘Een hond voor Rudy’.

Bij die tweede voorstelling vroeg ze ook haar jongste dochter om mee te spelen. Ze had er een speciale reden voor: Fien woont bij haar vader, dus via ‘Coupe Familiale’ – een voorstelling over families – zouden ze meer contact kunnen houden en ook samen een leuke activiteit delen. Geef het een kans, zei Sonja: als je niet meer wilt, kun je altijd vertrekken. Maar Fien stemde in en staat nog steeds op de planken.

Revalidatie

Het theater heeft voor Sonja een extra bijzondere functie. Drie jaar geleden maakte ze voor de ogen van haar dochter een pijnlijke val. Het verdict was zwaar: vijf dagen coma en een lange revalidatie. Sonja moest opnieuw leren stappen, leren praten ook. “Het eerste jaar ging goed, maar sindsdien ga ik achteruit. De ene operatie volgt op de andere. Ik liep lange tijd op krukken, nu wissel ik een rollator met een rolstoel af om me voort te bewegen.”

Dat Sonja ondanks die fysieke drempel theater blijft spelen, bewijst haar enorme moed. “Ik dacht dat ik het nooit meer zou kunnen doen, maar het lukt nog steeds – gelukkig. Hier mag ik me uitleven zoals ik ben.”

Op de planken ziet dochter Fien een andere moeder. “In het dagelijkse leven is ze zeker niet verlegen, maar op het podium zie ik iemand die zich écht durft uit te drukken. Als ze acteert, stelt ze zich open, neemt ze actief het woord. Wanneer we op de scène dingen uit ons eigen leven moeten vertellen en daarop improviseren, durft ze meer dan ik.”

Geen kassa of bureau

Net als haar moeder is Fien geen tekstblokker, wel iemand die liever beweegt. En zingt, dat het liefst. “Op haar tweede vroeg ze al een radio aan ons. Het was al muziek wat de klok sloeg”, zegt Sonja.

Dus lonkte al snel het podium. Gestimuleerd door een vriendin ging Fien ook dansen, maar door een gaatje in haar hart moest ze noodgedwongen stoppen. Het werd theater, en wellicht voor lang: binnen drie jaar wil ze Drama gaan studeren. “Ik zou er graag mijn beroep van maken. Een doorsnee job achter een kassa of bureau is niet aan mij besteed.”

Sonja Geldhof - Fien Van West

Anders dan in de theaterklas die ze volgt speelt Fien bij Antigone met mensen van alle leeftijden. Én voor het groot publiek. “Tijdens ‘Coupe Familiale’ moest ik zingen in een groepje. Ik had daar angst voor, maar in de repetities begonnen we stil en moesten we telkens luider zingen. Nu heb ik geen stress meer om op een podium te staan. In ons proces ontstond een band met de groepsleden: waar je aan het begin een aftastende houding aanneemt, geeft iedereen na een tijd knuffels aan elkaar.”

En die band is Fiens moeder alles waard: “Dit is mijn enige echte hobby. Alleen als ik echt niet meer kan, zal ik het laten schieten. Het mag moeilijk zijn, maar het theater geeft me zoveel terug.”

FAMILIEPORTRETTE

Swa Gabriëls - Willy Nuytemans - Lea Van Overtvelt © Anneleen van Kuyck

Wanneer je familiefeest een toneelrepetitie wordt

“In een theaterfamilie worden schoonheidsfoutjes sneller gepardonneerd.”

CHARLOTTE VANDIJCK

Toneel Familie Bodem is een begrip in het Kempense Kalmthout. Maar ook van ver stromen toeschouwers jaarlijks naar parochiezaal 'den Blijdenberg'. Dat deze hechte familie hun afkomst hoog in het vaandel draagt is duidelijk te zien aan het programmaboekje. Daarin verwijst iedere speler steevast naar zijn of haar ouders en plaats binnen de familiestamboom.

Lea Van Overtvelt en Swa Gabriëls stammen beiden af van grootmoeder en grootvader Bodem. Toneelspelen vormde van kindsbeen af de basis van hun band. “Moemoe en Vava organiseerden vroeger vaak bonte avonden. Voor ons is de theatermicrobe er toen ingeslopen”, vertrouwt Lea ons fier toe.

Nagenietfeestje

Een opgetogen Lea neemt ons mee in hun ontstaansgeschiedenis. “In 1995 vroegen we op een familiefeest wie er zin had om samen te spelen. Er waren meteen geïnteresseerden.” Lea's echtgenoot Willy Nuytemans is decorbouwer en zag het gezelschap snel evolueren. “Ondertussen is onze technische ondersteuning van zeer goede kwaliteit waardoor we zijn uitgegroeid tot een semi-professionele entourage.”

Lea heeft al bijna in ieder stuk van het gezelschap meegespeeld. “En sinds 2013 schrijf ik ieder jaar een nieuwe toneeltekst”, vertelt Swa. Daarvoor haalt Swa onder andere inspiratie uit de eigen groepsleden. “Na afloop van een productie laat iedere speler tijdens een 'nagenietfeestje' weten welk type rol zij graag willen spelen”, vult Swa aan. “Op die manier blijft iedereen gemotiveerd en ontdekken we onverwacht talent!”

Onverbrekelijke samenwerking

Lea verduidelijkt dat het een absolute regel is dat ieder lid van de toneelkring tot de familie moet behoren. “Als toneelfamilie worden wij gemakkelijk gepardonneerd voor schoonheidsfoutjes. Mensen vinden het zo schoon dat onze samenwerking onverbrekelijk is.”

Het productieteam telt steevast zo'n 25 leden. “Zonder de catering natuurlijk!”, vult Swa snel aan. “Ieder jaar trekken wij vijf volle zalen met een publiek dat schommelt tussen de 1000 en 1200 man.” Terwijl de voorstelling loopt, geniet de toeschouwer van een drankje.

Maar met een wijdvertakte familie van 150 mensen komen ze nooit handen tekort, verzekert Swa ons. “Het is altijd een neef of een nicht die aan de toog staat. We zijn goed georganiseerd, want zij dragen allemaal T-shirts met het logo van onze organisatie.”

“Moemoe en Vava organiseerden vaak bonte avonden. Zo is de theatermicrobe er ingeslopen.”

LEA VAN OVERTVELT

Een lach en een traan

Het publiek verwacht meestal een klucht of een tragikomedie. “De eerste vraag die de mensen stellen is of er veel zal gelachen worden”, vertrouwt Swa ons toe. Lea stemt in. “Inderdaad. Een lach en een traan, dat is het mooiste!”

Deze leuze geldt ook binnen het gezelschap. “Net zoals in elke groep komen hier ook wel eens spanningen voor”, laat Lea voorzichtig vallen. “Op een bepaald moment ontving ik veel kritiek op mijn spelprestaties, waardoor ik een pauze inlaste.”

Uiteindelijk was dat niet van lange duur. Swa knikt en treedt Lea hierin bij. “Dat is nu net onze enorme kracht als familie. In tegenstelling tot bij collega's, kan je elkaar niet zomaar loslaten. We zoeken altijd naar een oplossing.”

De grootste bezorgdheid van Lea is het voortbestaan van het theatergezelschap. “Het is mijn kind en het zou fijn zijn als iemand later onze rol wil overnemen.” “Toch bemoeilijkt het drukke leven van de jeugd hun engagement”, geeft Swa toe. Niettemin lacht Lea de toekomst hoopvol tegemoet. “Mijn kleinkinderen willen altijd heel graag meespelen. Dan vraag ik lief aan Swa of hij nog een klein rolletje wil bijschrijven.”

HELP! EEN MASSAPROJECT!

KURT VELGHE

Vroeg of laat komt iemand van je vereniging op de proppen met een idee voor één of ander 'zot' project. Zo'n project waarvan iedereen zegt: “Help! Dat kunnen we niet!”. Kurt Velghe werkt met vijf gezelschappen samen aan de massaproductie 'R.U.R.', waarvan de première gepland is eind 2020. In deze reeks gidst hij je langs de vragen, uitdagingen en ervaringen van zo'n helse onderneming.

Terwijl iedereen van onze werkgroep her en der aan de slag is bij andere gezelschappen, wordt achter de schermen de basis gelegd voor ons project. We zitten nog altijd in de voorbereidingsfase. De eerste infovergadering met de medewerkers zit erop en ondertussen is ook de werkgroep communicatie in actie geschoten.

ORGANISEER JE INFORMATIE

Het was een idee van onze productie leider en het is iets wat je bij de voorbereiding van een 'normale' productie niet zou doen: een infovergadering organiseren voor de toekomstige medewerkers. Een handige manier om de mensen bij je project te betrekken en hen te laten zien wat er al staat. We stellen de mensen achter het project aan hen voor, het project zelf wordt toegelicht en we lichten een eerste tipje van de sluier op over het verhaal. Maar waar iedereen naar zit te vissen - de rolverdeling - daarvoor is het nog te vroeg.

Een tip voor wie zo'n moment organiseert: zorg voor beeldmateriaal. Wij maakten een animatiefilmpje van het eerste decorontwerp, dat moet uitgroeien tot hét werkinstrument voor de decorploeg. Zo'n ontwerp maakt dat je elkaar niet voortdurend moet bellen of mailen voor meer info. Je kent wellicht die groepsgesprekken op Whatsapp of Messenger, waar je een tijdlang

langs allerlei gekheden moet scrollen om de info te vinden die je zoekt. Ons ontwerp werd op veel enthousiasme onthaald. Dankzij deze vergadering vonden we ook mensen voor enkele cruciale functies, zoals de co-regisseur.

MAAK EEN COMMUNICATIEPLAN

Hoe bereik je je toekomstige publiek en, misschien nog belangrijker, hoe bereik je je medewerkers? Ons antwoord zit alvast in het communicatieplan, een structuur waarin alle online en offline communicatie verwerkt zit. We willen zo veel mogelijk medewerkers voorstellen aan het publiek. Maar we zetten in op video via sociale media, zoals een teaser en introductiefilmpjes van de verschillende werkgroepen (naaisters, decor, figuratie, enz.). Die kunnen een plaats krijgen in de wekelijkse vlog, waarin we ons publiek meenemen achter de schermen.

Voor een 'normale' productie zouden veel verenigingen op hun ervaring teren: iedereen zal wel doen wat hij of zij al eerder heeft gedaan. Maar door de schaalvergroting is een plan onmisbaar. Daarom richtten we een werkgroep op die het plan moet opmaken en de uniformiteit bewaken. Zo moet de communicatie via de facebookpagina van ons project herhaald worden op de pagina's van de deelnemende verenigingen. Niet alleen affiches en flyers, maar ook de foto's van onze teamleden moeten tijdig klaar zijn met het oog op de promotie. Om alle taken op elkaar af te stemmen, heeft iedereen een heldere, maar afgelijnde verantwoordelijkheid, zodat niet alles bij dezelfde persoon terecht komt. Voor wie samenwerkt in vertrouwen en met respect, mag dit geen probleem vormen.

Binnenkort starten de eerste repetities. In een volgende editie overlopen we tegen welke obstakels we daar dreigen aan te lopen. Spannend!

'Augustus in Blankenberge' - Toneelgroep Heidegalm Loenhout © Eric ClaVie

Gezelschap en gastregisseur: matchen of mijden?

EEN GAST DIE IN HET PLAATJE PAST

BERNARD SOENENS

Steeds meer theatergroepen doen een beroep op een gastregisseur. Een voordeel voor beiden: de groep kan rekenen op de ervaring van de opgeleide regisseur, die op zijn beurt een regiekans krijgt in een leerrijke context. Of zijn er ook gevaren aan die spannende koppeling?

Een nieuwe stap op artistiek vlak is een risico. Wie doorgaans komedies op de planken zet, zal niet onverwachts kiezen voor drama. Publiek, cast en regisseur zijn maar beter voorbereid. Nochtans vertoont het regielandchap een opvallende evolutie. Er zijn minder huisregisseurs, terwijl het aanbod gastregisseurs groeit, onder meer door studenten die zich tijdens of na hun opleiding spontaan aanmelden. Zegt die tendens iets over een theaterveld waarin de middelen schaarser worden, en professionele makers dus vaker het amateurcircuit opzoeken? Of tonen deze wederzijdse kruisbestuivingen vooral hoe irrelevant die opdeling is? Wij legden ons oor te luister bij de beide partijen.

Wederzijds vertrouwen

Jeroen D'hoop (40) en Alice Juliens (23) studeren beiden aan de toneelacademie Maastricht en kunnen voor hun eerste regie terecht bij een ambitieuze groep met ervaren acteurs, goede infrastructuur, productieleiding en medewerkers.

D'hoop regisseert bij La Barraca, een open groep die jonge mensen wel vaker kansen biedt. "Kandidaat-regisseurs kloppen aan de deur en ik nodig hen uit voor een intakegesprek. Bij Jeroen was dat overbodig want hij is al tien jaar acteur in onze groep", zegt Etienne De Ruyck van het gezelschap. "Bij deze groep mijn eindwerk regisseren voelt als thuishomen", zegt D'hoop. "Ik ken er veel mensen en heb veel te danken aan La Barraca. Medestudenten moeten vaak alles zelf doen. Ik word net zeer goed ondersteund en er is wederzijds vertrouwen."

Na haar theateropleiding in Amsterdam was Juliens minder vertrouwd met Theater Pol Stas uit Sint-Truiden. Voorzitter Nyssens volgde haar parcours al langer en nodigde haar uit voor de regie van 'Het dagboek van Anne Frank' waarmee de groep haar 90ste verjaardag vierde.

Dat de theatertekst en cast vastlag, vond Juliens eerder een pluspunt: "Niettemin zorgde de confrontatie met tien ervaren acteurs voor stress. Ze stelden slimme dramaturgische vragen en letten op historische correctheid rond Joodse gewoonten en rituelen. Deze kennis maakte het eindresultaat rijker, maar als eindverantwoordelijke waakte ik toch over mijn regieconcept."

D'hoop moest wel keuzes maken. Na een langdurig leesproces koos hij voor 'De Rafaëls' van Filip Vanluchene. De cast van een eindwerk telt minimaal drie acteurs. "Dat was voor mij de ideale bezetting", vertelt D'hoop, "Ik vroeg de kandidaat-acteurs welke rol ze beoogden en hun lievelingszin in de tekst. Ik had ook een gesprek met de niet-geselecteerden."

D'hoop is gestart met repeteren, terwijl Juliens al terugblijkt op een geslaagde voorstellingenreeks. Volgens voorzitter Nyssens waren de spelers enthousiast over haar aanpak en dramaturgische kijk op 'Het Dagboek'. "Ik nodigde haar al uit voor een tweede regie. Zo proberen we met jonge mensen niet alleen onze kwaliteit te handhaven maar ook een duurzame samenwerking op te bouwen".

Leerproces

Regiestudenten aan de Toneelacademie Maastricht leren alle facetten van het vak. Ze gaan aan de slag met klassiekers en nieuwe teksten. Soms schrijven ze zelf. Ze maken bewegings- of muziektheater, spelen en werken met acteurs, leren omgaan met oude en nieuwe theatervormen. Ze trainen de expressiviteit van hun lichaam en werken ook met camera's, geluid en nieuwe media. Ze oefenen uiteenlopende speel- en regiestijlen en ontwikkelen een eigen theatertaal. Regisseren is communiceren: je moet je visie kunnen overbrengen naar anderen.

Het spreekt vanzelf dat D'hoop en Juliens die ervaring ook bij nieuwe gezelschappen injecteren. Laatstjaars D'hoop onthoudt vooral het inzicht om diverse acteerstijlen in te oefenen. "Het boek 'De wereld van transformaties' van Eric Vos is daarvoor erg inspirerend. Je steekt ook veel op door wat medestudenten neerzetten op de planken. Maar ook bij La Barraca deed ik veel podiumervaring op met regisseurs die helder en rustig communiceren en zo stress vermijden."

Juliens leerde in Amsterdam en Maastricht naast stemtechniek, bewegingsleer en spel ook veel over didactiek. "Hoe werk je met oefeningen zodat die in functie van de repetitie staan? Door het manipuleren van theateroefeningen probeerde ik de acteurs te laten ervaren wat ze later in de scène met vastliggende tekst moeten doen."

Belangrijk voor een groep liefhebbers: zowel D'hoop als Juliens hebben oog voor het groepsgebeuren binnen het theater. "Ik houd van een warme sfeer in de acteursloge, zoals ik die vroeger ook meemaakte in de voetbalkleedkamer", zegt D'hoop, "Zo'n groepsproces is ontspannend terwijl je eigenlijk een prestatie moet neerzetten. Het belang daarvan probeer ik mee te geven."

Zegt de toename van gastregisseurs iets over een theaterveld waarin de middelen schaarser worden, en professionele makers dus vaker het amateurcircuit opzoeken?

Juliens erkent daarom het belang van opwarmings-oefeningen. "Die voelen aan als een laatste cadeautje vooraleer de acteurs de voorstelling dragen. Er waren vragen bij die opwarmingen, maar ze hebben ons als groep samengebracht en je zag het effect daarvan weerspiegeld in het spel."

'Augustus in Blankenberge' - Toneelgroep Heidegalm Loenhout © Eric ClaVie

JEROEN D'HOOP, THEATERSTUDENT EN GASTREGISSEUR:

“In een gezelschap word ik goed ondersteund, terwijl medestudenten vaak alles zelf moeten doen.”

Loopbaan

Een theateropleiding volgen leidt niet meer vanzelf naar een professionele loopbaan. Acteurs en regisseurs ondertekenen geen vast contract maar werken freelance. De overheid blijft alsmat meer besparen op het cultuurbudget. Maar naast het spelen en maken in een professionele context, zijn er uitwegen via lesgeven in het Deeltijds Kunstonderwijs en gastregies en coaching in het amateurtheater. Een toenemend aantal van de meer dan duizend amateurgezelschappen in Vlaanderen en Brussel wil stappen zetten naar kwalitatief theater. Daar zijn bekwame en opgeleide regisseurs en docenten voor nodig. Zo ontstaat er een werkterrein voor jongprofessionelen, dat ondersteund kan worden door theateropleidingen en door OPENDOEK. Het vraagt wel enige aanpassing. Amateurtheater bestaat dankzij het initiatief en engagement van vrijwilligers. Repetities en overlegmomenten gaan 's avonds en in het weekend door. Ook het afsluiten van contracten met professionelen is nog een werkpunt.

Juliens kiest voluit voor een toekomst in het theater. Ze wil regisseren, coachen en lesgeven. Zo doe je iets terug voor de maatschappij. Daarnaast wil ik, door voorstellingen bij te wonen en contacten te onderhouden, ook de voeling met het professioneel theater niet verliezen.”

D'hoop blijft halftijds werken als leraar wiskunde. Verder liggen zijn ambities uiteraard bij het theater: “Je moet als acteur of regisseur ook niet wachten op aanbiedingen. Na drie jaar Maastricht en intense samenwerkingen heb je wel een band met medestudenten. Waarom dan niet samen een theaterproject opstarten?”

Nieuwe stappen

Wat als het water tussen gastregisseur en theatergroep te diep is om meteen tot een harmonische samenwerking te komen? Staat de groep wel open voor de eigen aanpak van de regisseur? Kan de regisseur zijn visie en verwachtingen op een heldere manier communiceren?

Oordeel niet te snel. Wat eerst negatief aanvoelt, kan toch achteraf bij groep en regisseur voldoening geven. Drie jaar geleden viel Toneelgroep Heidegalm uit het landelijke Loenhout zonder regisseur. Via OPENDOEK nam het gezelschap contact op met Eric Clavie, maar ze beseften dat het erg laat was om met een onbekende regisseur in zee te gaan. De keuze voor de komedie 'Augustus in Blankenberge' van Pierre Soetewey verliep vlot, maar de improvisatie-oefeningen op de eerste avond waren een complete verrassing. “We vonden dat allemaal raar”, weten acteurs Annick Kenis en Kristof Van Loon. “Hij bewerkte de tekst tot een maand voor de première en hij had speciale ideeën die we niet begrepen. Er was geen klik.”

Regisseur Clavie wilde vooral veel uitproberen: “Zo leerden ze de vierde wand doorbreken en naar het publiek spelen in een suggestief decor.” Vooral dat zanddecor blijft hangen in de herinnering. “Onze decorploeg was klaar om het interieur van een appartement te bouwen, maar de regisseur wilde alleen een sofa op een zandvlakte en windschermen. Terwijl hij daarin veel spelmogelijkheden zag, vonden wij het moeilijk stappen op het zand”, herinnert Kenis zich.

“Om het visueel interessant te maken, liet ik bijvoorbeeld de schoonmoeder een scène spelen in een rechterstoga met pruik”, vertelt Clavie. “Het ongeloof ging over in spelplezier. Ik begrijp dat het voor de groep een cultuurschok was met vooral de vrees dat hun publiek het niet zou begrijpen. Ik dacht: als je dat goed speelt, zullen de toeschouwers het wel snappen. Ik ben zeker dat de spelers hun grenzen verlegd hebben.”

Landelijke groepen houden nogal vast aan tradities: Het publiek zit in een platte zaal aan tafeltjes met hun drankje, bij aanvang gaat het doek open en de teksthulp is present in de coulissen. Zo ook in Loenhout. “Bij ons is er een muzikaal optreden van de Harmonie voor en na de voorstelling. Zo onderhouden we de band met onze zusterorganisatie. Eric legde zich wel neer bij die tradities. De huidige regisseur merkt ook op dat we daar sterk aan vasthouden, maar hij heeft wel meer voeling met de groep”, nuanceert Kenis.

Klap op de vuurpijl was dat 'Augustus in Blankenberge' het verhaal is van een toneelgroep die haar jubileum viert, daarvoor iets speciaals wil doen en een 'rare' regisseur aantrekt, die op weerstand stuit. De realiteit op de planken... of in het zand?

HET PLEIDOOI

TINE CLAUS

In Het Pleidooi bezingt een redacteur van OPENDOEK-magazine een theaterstuk of gebruik dat volgens hem of haar dringend vanonder het stof mag worden gehaald. Verteller Tine Claus pleit ervoor om als toeschouwer ook op te zoeken wat je zelf nooit op een podium zou brengen.

Ik vertel geen volksverhalen. Ik zie de noodzaak niet om een vaag middeleeuws verleden met boeren, landheren en *den duivel* levend te houden. Ik voel ook geen connectie met nonnekens die het stiekem met de tuinman doen of een herbergiersvrouw die haar *komisveur* moet gebruiken om in of uit de problemen te geraken. Ik hou van vrije vrouwen die hun verstand kunnen gebruiken en zich niet schamen omdat ze van seks genieten.

Maar wanneer ik naar een vertelling ga luisteren, kan ik er niet omheen: volksverhalen leven nog altijd. Zowel de lokale volksverhalen, als die van iets of veel verder weg. En dan zit ik daar en heb ik mijn bedenkingen.

Veel van die verhalen lijken op elkaar. Dat is ook logisch: verhalen die jarenlang enkel mondeling zijn doorgegeven, krijgen van de vertellers een kleine persoonlijke toets. Honderd vertellers zorgen dus voor honderd variaties op hetzelfde thema, waarbij de verschillen verwaarloosbaar zijn. De ene keer is de boer de duivel te slim af onder een appelboom en de andere keer op een brug, maar telkens door een kruis in het hout te kerven. Dat toont de fijne lijn tussen herkenbaarheid en voorspelbaarheid, waarbij het eerste charmeert en het tweede verveelt.

Ik hou ook niet van volksverhalen van verder weg die door vertellers van hier gebracht worden. De essentie van die verhalen gaat dikwijls verloren wanneer vertellers struikelen over de namen van plaatsen en personages. Als de inhoud zo waardevol is, moet de verteller ervoor zorgen dat de boodschap naar voor komt en niet de herkomst van het verhaal.

Zelf haal ik zelden de dubbele bodem uit volksverhalen. Misschien heb ik te veel Vlaamse nuchterheid in mij, maar ik geloof geen verhalen waar de donder een persoon is die na een ruzie met een olifant in de hemel gaat wonen. Ik ben absoluut geen wetenschapper, maar voor mij zijn de meeste natuurfenomenen gewoon wat ze zijn, en moeten ze niet met een verhaal verklaard worden.

En toch. Toch werd ik al dikwijls geamuseerd door verhalen over een slimme boerin die korte metten maakt met de pastoor die zijn handen niet kan thuishouden. Of Anansi-verhalen, waarbij een spin en een tijger elkaar in de luren proberen leggen. Humor speelt dan een heel belangrijke rol om de essentie van het verhaal voorbij zijn historische kader te tillen.

Eerst dacht ik dat het aan de verteller lag: als verteller sta je daar als jezelf. Je speelt geen personage, maar spreekt vanuit jezelf. En vertellers zijn nu eenmaal over het algemeen heel fijne mensen. Vertelplezier is aanstekelijk.

“Herkenbaarheid is niet zaligmakend: soms heb ik geen aanknopingspunt nodig om gecharmeerd te worden.”

Maar het gaat dieper. Moderne verhalen werken voor mij omdat er herkenningspunten zijn. Er zijn auto's, televisie, problemen waarvan er honderd jaar geleden nog geen sprake was. Vrouwen hebben rechten en niet alle personages zijn hetero. Wanneer een volksverhaal mij boeit, is dat meestal om diezelfde herkenbaarheid: een sterk personage, een straatnaam die ik ook nu nog kan thuisbrengen of een plek waar ik op reis geweest ben.

Maar herkenbaarheid is niet zaligmakend. Soms ben ik verrast en gecharmeerd, ook al heb ik geen enkel aanknopingspunt. Weten jullie bijvoorbeeld waarom het juweel van een vrouw tussen haar benen zit? Een Afrikaans verhaal vertelt dat het vroeger onder haar oksel zat, maar dat de mannen afgeleid werden van hun werk als vrouwen dan water gingen halen met een kruik op hun hoofd. De clou is dat mannen nu andere excuses gebruiken om niet te werken. Een heerlijk verhaal, dat ervoor gezorgd heeft dat ik volksverhalen toch nog altijd een kans geef. Om naar te luisteren, niet om zelf te vertellen. Da's gewoon mijn ding niet.

Arabisch repertoire wint aan Vlaamse aandacht

ONBEKEND, ONBEMIND?

GILLES MICHIELS

In Vlaanderen over repertoire spreken, is spreken over westers repertoire. Ondanks een grote culturele, economische en politieke uitwisseling met het Midden-Oosten en Noord-Afrika, blijft de kennis over hun theater miniem. Het kunstencentrum Moussem wil het tij keren en vertaalde de laatste jaren vijf Arabische theaterstukken. Krijgen die ook straks een plaats in het liefhebberstheater?

Hanane Hajji-Ali - Jogging

“Hét Arabische theater bestaat niet: elk land brengt zijn eigen complexe traditie voort.”

TONEELHUIS-GEZICHT MOKHALLAD RASEM

Aan uitwisseling doorheen de eeuwen geen gebrek tussen Europa en de Arabische wereld. Alleen al in de laatste eeuw zorgden kolonisatie en migratie, het groeiende economische en politieke belang van het Midden-Oosten, de mondiale verspreiding van de islam, het terrorisme, de Golfoorlogen, de burgeroorlogen in Irak en Syrië en de vluchtelingencrisis voor een toename aan contacten.

Wie denkt dat die confrontaties ook tot aandacht voor Arabische theaterrepertoire leiden, heeft het bij het verkeerde eind. In Vlaanderen en Nederland althans ontbreekt de kennis over het Arabische theater nagenoeg volledig. Bij wijze van aanzet nam het nomadische kunstencentrum Moussem enkele jaren geleden het initiatief om Arabisch repertoire te vertalen naar het Nederlands. “Wij willen de kunstwereld injecteren met verhalen die hier ontbreken”, zegt Cees Vossen, theatercoördinator bij Moussem. “Er is een enorme historische kloof te dichten.”

Enorm gebied

Die geschiedenis samenvatten is onbegonnen werk. Van het 10de-eeuwse schimmenspel uit Egypte, een vorm van theatrale storytelling waarbij uitgeknipte poppetjes voor een lichtbron werden bewogen, over de religieuze passiespelen die ‘Ta’ziyah’ heten, tot klassieke namen al Mārūn al-Naqqāsh (die rond 1850 Molière naar Libanon bracht), Ahmed Shawki en Tawfik al-Hakim (de vader van het hedendaagse Egyptische drama): de lange evolutie van het Arabische theater is nauwelijks in het Nederlands gedocumenteerd.

Met veralgemeningen springen we dus maar beter behoedzaam om. “Hét Arabische theater bestaat niet”, benadrukt het Irakese Toneelhuis-gezicht Mokhallad Rasem. Dat bestrijkt dan ook een enorm gebied van Irak tot Marokko. “Het is belangrijk om te weten dat elk land een eigen traditie voortbrengt en dat er binnen die tradities ook kleine stromingen en individuele stemmen bestaan.”

Vijf teksten

Samen met toneeluitgeverij Bebuquin gaf Moussem intussen vijf teksten uit, die je in twee sporen kunt onderverdelen. De eerste twee zijn van de hand van klassieke Arabische auteurs, die vertrouwd waren met de Europese theater vernieuwingen van de jaren 50 en 60, en schreven met zin voor absurdisme en experiment: ‘De dictator’ (1968) van de Libanees Issam Abdel-Masih Mahfouz (1939-2006), ‘Rituelen, tekenen en veranderingen’ (1995) van de Syriër Sa’d Allah Wannous (1941-1997). De zesde vertaling later dit jaar, ‘Abu Hayan Al Tawhidi’ van de Marokkaanse auteur en regisseur Tayeb Saddiki, valt ook binnen deze categorie.

Hussein Mahdi Al-Khalidi

De drie andere auteurs behoren tot een jongere generatie die opgroeide in een Arabische wereld getekend door dictaturen, internationale conflicten en religieus fundamentalisme. Deze teksten zijn ‘Ik herinner het mij niet meer’ (2007) van de Syriër Waël Ali (1979), ‘Kop dicht en graven’ (2013) van de Libanese Hala Moughanie (1980) en ‘Geiten’ (2017) van de Syrische Liwaa Yazji (1977).

Dieper reiken

De vraag is natuurlijk of zo’n vertaling an sich volstaat. ‘Ik herinner het mij niet meer’ is een biografisch verhaal over een Syrische muzikant en dat kan een Vlaams gezelschap zich moeilijk toeëigenen. “Arabische teksten bevatten historische personages en referenties waarmee Vlaanderen niet vertrouwd is”, zegt Rasem. “Een complete vertaling begrijpt de fundamente van de cultuur waarin die teksten tot stand kwamen. Dat kan een Vlaams gezelschap moeilijk doen en dat maakt het opvoeren van zo’n tekst geen sinecure.” Wel biedt die een uitgelezen kans tot samenwerking met theatermakers uit het land van herkomst.

Nog een voordeel is dat deze teksten verhalen vertellen die ons anders niet snel zouden bereiken. De Irakese theatermaker Hussein Mahdi Al-Khalidi, die in 2015 naar België vluchtte, merkt dat Arabische theatermakers die in Europa toeren, zich aanpassen aan de Europese stijl. “Ze zullen sneller thema’s opvoeren die in het Europese theater populair zijn, zoals identiteit, seksualiteit en vrijheid. Het Irakese theater dat ik ken behandelt vooral thema’s als oorlog en traumaverwerking. Het is eerder realistisch en ook minder provocatief dan het Europese theater.”

Vandaag gaat een jonge generatie Arabische theatermakers wel steeds intensiever de dialoog aan met Europese collega’s. En ook hier wordt de aandacht voor de Arabische cultuur stilaan groter. In februari 2021 lanceert Moussem een website met daarop de vijf uitgegeven teksten en ook andere vertalingen, die eerder voor boventiteling werden gemaakt. Sinds 2019 kent Brussel ook zijn eerste Arabische boekenwinkel, Lagrange Points. De nog jonge organisatie hoopt om later Belgische auteurs naar het Arabisch te vertalen en vice versa. Zo wordt de historische kloof straks misschien een beetje kleiner.

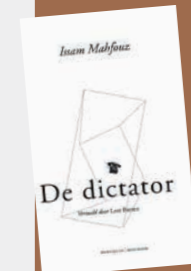
3 OM TE SPELEN

Geiten (vertaling Lore Baeten)

In een Syrisch dorp krijgen families die dierbaren verloren in de burgeroorlog een geit. Die groteske compensatie leidt tot pijnlijke vragen. Moet het dorp de officiële uitleg over het verloop van de oorlog aanvaarden, of kan het zich niet neerleggen bij de hoge persoonlijke prijs die betaald wordt? Een afrekening met een retoriek van patriottische plicht, moed en zelfopoffering, voor een grote groep, met grote technische mogelijkheden en eventueel ook echte geiten op de scène.

De Dictator (vertaling Lore Baeten)

De Dictator is het verhaal van een gestoorde tiran, die zichzelf de messias van de mensheid waant, en zijn komische onderdaan Saadoen. Een absurdistische klassieker, met felle en vaak hilarische sneren naar dictatuur en machtsmisbruik. Een dialoog op maat van complementaire duo’s die elkaar perfect aanvoelen.

Rituelen, tekenen en veranderingen

(vertaling Margriet Agricola & Helge Daniëls)

Deze explosieve klassieker behandelt de driehoeks-verhouding tussen politiek, religie en seks en benaderde als eerste Arabische stuk homoseksualiteit als ernstig thema. Wanneer een politie-commissaris een hoge beambte betrapt tijdens een avontuurtje, treedt een even verwoestend als bevrijdend mechanisme in werking. De personages worden meegesleurd in oncontroleerbare gebeurtenissen en ontdekken een onverwachte kant van zichzelf. Een ideaal stuk voor wie graag diep in een personage graaft.

'Tuning People' - Kadrage 2 © Clara Hermans

Waarom de klimaatcrisis een theater der dingen voortbrengt

EN TOEN KREEG HET DECOR DE HOOFDROL

TUUR DEVENS

Nu de mens de hem omringende natuur niet meer als een passieve achtergrond kan wegzetten, moeten ook de klassieke acteur en zijn theaterdecor op zoek naar een nieuwe verhouding. Van dieren met stemrecht tot levende plastics: in tijden van klimaatcrisis wint het theater der dingen aan relevantie.

“Volgens Adam wist God het opeens: ‘Dit dingetje heeft een eigen wil. Het lijkt op mij.’” Zo staat het in de Genesis volgens de hervertelling van de Bijbel door de Nederlandse auteur Guus Kuijer. Dingen lijken nu ook in het theater een eigen willetje te hebben, of op zijn minst proberen zij hun stem te verheffen. Alsof ze roepen: “Wij zijn er ook en dat willen we zo houden.”

In 'Kadrage' van Tuning People spelen twee mannen in dertig kaders hun eigen 'wereldjes'. Met aan touwtjes bungelende stoelen, opblaasbare poppen, plastic zakken en hun eigen lijf als draagbaar object vormen ze een grappig homo ludens-koppel. De ene keer doen de twee mannen met de objecten wat zij willen, de andere keer domineert het object de spelers. Zij blazen de opblaaspop op, nadien verplettert die hen als het ware. Het spel van de twee hangt tussen performance, beeldende kunst en theater in. Het is een ode aan de verbeelding en dat is in deze tijd wel welkom.

In 'Dimanche' van het Waals/Brusselse gezelschap Chaliwaté stormt het net echt. De haren van de personages waaien horizontaal, een vrouw probeert houvast te vinden aan een kast. Een stoel wappert in de wind, krijgt kromme poten. Een tafel lijkt in de regen te verdwijnen, grijpt zich met zijn poten vast aan de kast die samen met de vrouw op en neer zwiept. Stoel, tafel en kast blijven wel stoel, tafel, kast, maar toch ook weer niet. In een andere scène smelt de oma van de hitte, letterlijk. In het begin zagen we een schattig ijsbeertje afdrijven op een stukje ijschots. Smeltende ijskappen, stormen, hittegolven, dat zijn de gevolgen van de klimaatopwarming, en dan zit een zondags uitstapje er niet meer in.

Theater der dingen

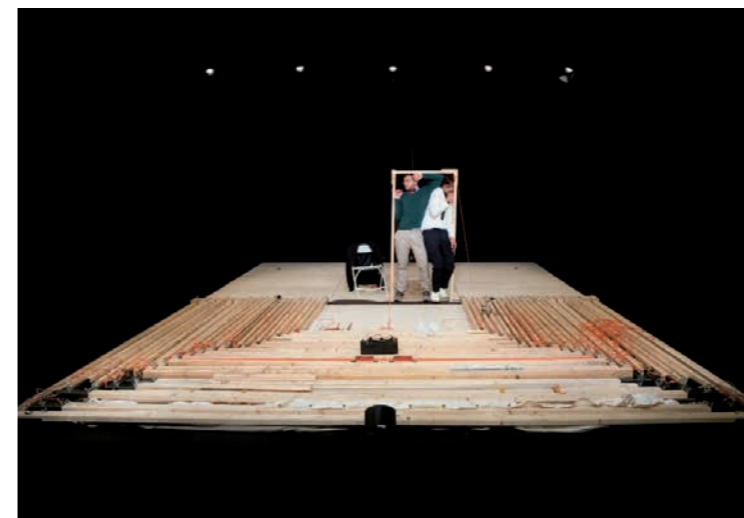
Twee voorbeelden van voorstellingen waarin objecten, dingen een belangrijke rol, zo niet de hoofdrol krijgen. Zowel poppen en knuffeldieren met menselijke eigenschappen, alsook voorwerpen die niet 'leven', maar gewoon object blijven. We noemen dat soort theater ook wel beeldend theater. Maar ja, welk theater is niet beeldend? Theater betekent nu eenmaal: wat gezien moet worden.

Ik noem het graag 'theater der dingen'. De tekst is vaak niet meer het belangrijkste element in theater. De scenografie wordt steeds belangrijker. Naast de tekst en het spel van de acteurs en actrices krijgen vorm, licht, kostuums steeds meer betekenis. Objecten, poppetjes, video, stop-motion filmpjes, maskers, soundscapes en automaten leiden vandaag een eigen leven op het podium.

Niet alleen de als figurentheater geëtiketteerde gezelschappen in Vlaanderen spelen een theater der dingen, ook 'gewone' mensen- en teksttheaters zoeken via die weg naar esthetiek, ontroering en gelaagdheid in hun producties, installaties en performances. Denken we maar aan het werk van Benjamin Verdonck, Miet Warlop, Louis Vanhaverbeke, Frankie, Alexia Leysen, Frieda, Kris Verdonck, Hof van Eede, Zonzo Compagnie. Je vindt vast zelf nog voorbeelden van die 'verdinging van het theater'.

Klimaatverandering

In Vlaanderen (en ook elders!) dijt de verdinging in het theater almaar uit. Dat komt niet alleen door het zoeken naar een nieuwe esthetiek. Het heeft net zo goed te maken met het feit dat we ons bewust zijn van ons bestaan in het 'antropoceen'. De term is ondertussen wel bekend. De mens, de 'antropos', is de oorzaak van de huidige bodemvervuiling, de biologische uitroeiing, de klimaatverandering. Behalve Donald Trump, Jean-Marie Dedecker en Thierry Baudet weet bijna iedereen dat. Bij steeds meer mensen dringt het door dat de mens niet (meer) superieur is aan de natuur, aan de dieren en planten. De mens valt steeds meer van zijn voetstuk. Dierenrechten komen in wetten voor, planten krijgen van ons, mensen, soms al rechten om te groeien en niet vergiftigd te worden door pesticiden. Ook vinden we dat voorwerpen, materialen, gebouwen behouden moeten blijven, als erfgoed bijvoorbeeld. Wij zijn geschokt door de beeldenstormen en de verwoestingen van oude tempels.

'Tuning People' - Kadrage 2 © Clara Hermans

De Franse filosoof Bruno Latour wil dat we de klimaatverandering een halt toeroepen. Zeker het Westen moet veel meer belang hechten aan de natuur en de dingen. In een interview maakte hij een vergelijking met het theater: “Van de 17de tot en met de 20ste eeuw stond in Europa de natuur op de achtergrond. De mens stond op het toneel en als decor was er de natuur. In het antropoceen is dat decor op het toneel terechtgekomen.” Op het podium schijnen de spots steeds meer op de natuur, de dingen. Die krijgen een stem om gehoord te worden. Latour gaat nog een stap verder en pleit voor een Parlement der dingen, waarin rivieren, gletsjers, dieren, gebouwen en dingen stemrecht hebben.

Verstilling

In het theater der dingen zijn er vaak twee grote thema's: het spel an sich, de vreugde die spelen en verbeelding kunnen bieden, zoals in 'Kadrage'. En de ecologie, zoals in 'Dimanche'. Het theater der dingen laat zien dat dingen an sich ook voor esthetisch genot en ecologisch-ethisch inzicht kunnen zorgen. En zet ons aan om anders te kijken naar de dingen om ons heen. Laten we beseffen dat de mens ook maar een ding is in de natuur, de kosmos.

In haar nieuwste performance 'Island of Slow' laat Lize Pede de performer spelen met een hele hoop plastic. Soms uitdagend en agressief (Wie is hier de sterkste?), soms heel speels, soms heel dreigend. Pede laat het publiek genieten van de schoonheid die door bijzondere belichtingen uit een massa plastic kan stralen. Zo creëert ze leven en verstillings in een object dat we anders als 'dood' zouden beschouwen. Maar mag dat terroriserende vuile afval ons wel behagen?

“Het theater der dingen zet ons aan om anders te kijken naar de dingen om ons heen. Laten we beseffen dat de mens ook maar een ding is in de kosmos.”

VIER TEMPERAMENTEN VOOR HET THEATER

NIELS NIJS

Hoe kom je tot een evenwichtig theatergezelschap, met extraverte naast introverte, nuchtere naast impulsieve spelers? Via de vier temperamenten kun je het zelf uitzoeken. Wij gidsen je doorheen de verschillende persoonlijkheidstypes en ontwierpen een test waarmee je ontdekt welke steracteur diep in jou schuilt.

Toegegeven: het clichébeeld van de theatrale acteur met luide stem in de spotlight ligt misschien niet ver van de waarheid, maar dat gaat heus niet op voor iedereen. Acteurs zijn, naast artiesten, in de eerste plaats mensen. En mensen verschillen. Zet zo'n diverse groep met dezelfde passie samen in één gezelschap, laat ze drie keer per week repeteren, en dan kan het al eens rommelen. Hoorde jij al vaker: "Verdomme, die staat nog altijd met de brochure te repeteren?"

Er zijn meerdere persoonlijkheidstypes (google maar eens 'personality-types' en je bent zoet voor het komende halfjaar) en bijhorende testen. Bedrijven passen ze toe om hun werknemers te matchen, psychologen en therapeuten leren ze aan om de complexe mens wat overzichtelijker te maken, pedagoog Rudolf Steiner puurde er zijn mensbeeld uit.

Het klassieke classificatiesysteem is dat van de vier temperamenten. Dat systeem, dat uit de Griekse oudheid stamt, maar later ook een grote invloed uitoefende op o.a. de psychologie en het onderwijs, onderscheidt het melancholische type (neerslachtig, perfectionistisch, doordacht), het sanguinische type (spontaan, enthousiast, impulsief), het choleric type (vurig, geprikkeld, intelligent) en het flegmatische type (rationeel, plichtsbewust, doelgericht). Met onze test proberen we de vier temperamenten een plaats te geven in een theatergezelschap.

Ieder mens valt dus volgens één of ander classificatiesysteem in een ander vakje. Zo gaat dat dus ook met acteurs die elk hun eigen vaardigheden, voorkeuren en eigenaardigheden op het podium brengen. De ene werkt best zonder voorbereiding en smijt zich meteen in de scène, waarbij de andere eerst een diepe karakterstudie wil uitvoeren.

En natuurlijk: geen enkele acteur valt maar in één hokje te passen (hokjesdenken is zó 2019). Wel kan de classificatie hierboven je helpen om even te reflecteren op je eigen gezelschap. Heb je veel choleric type acteurs - lees: worden tijdens de repetitie veel

'De Nobelet Spanjaard van Somerset Maugham' - Toneelvrienden de Lo © Marc Smeets

pinten verzet en wordt er vaak geïmproviseerd? Of is het op jullie repetities eerder stil en besteden jullie veel tijd aan tekstanalyse? Mogelijk is het een combinatie van beiden, maar er bewust van zijn is de eerste stap naar een homogeen gezelschap waarin iedereen zich aanvaard voelt.

Ook voor de keuze van jullie materiaal kan zo'n denkoefening nuttig zijn. Acteurs en regisseur hebben een eigen voorkeurstemperament, maar het publiek heeft dit ook. Kies je een stuk waarbij vooral het flegmatische aspect wordt aangesproken, dan bestaat de kans dat choleric type en sanguinische kijkers afhaken. De oplossing is eenvoudig: laat iedere acteur in zijn eigen temperament spelen, binnen de grenzen van de voorstelling. Je hoeft dus heus niet één type acteurs te casten om je publiek aan te spreken!

Uiteindelijk geldt maar één regel (met het risico om desalniettemin in een cliché te vervallen): wees aandachtig voor de diversiteit binnen je gezelschap en weet hoe elke acteur in elkaar zit. Kruip in zijn hoofd, bevraag zijn voorkeuren en weet wat er leeft. Richt jezelf daar op, zonder jezelf en je artistieke eigenheid te verliezen. Verscheidenheid moet je vieren. En waar kan dat beter dan op de scène?

Test: welk temperament heb jij?

Omcirkel het antwoord dat het beste bij jou aansluit. Volg je gevoel en denk niet te lang na.

1 HET NIEUWE THEATERSEIZOEN START. JE REGISSEUR WANDELT DE ZAAL BINNEN MET EEN BUNDEL PAPIER ONDER DE ARM. JIJ WENST DAT DIT PAPIER...

- a nog even blijft liggen. Je wil eerst een goed gesprek met de regisseur over de stukkeuze en de personages.
- b leeg is! Een blanco blad, yes!
- c een script is waar je nog nooit van hoorde, met veel personages waar je je tanden in kan zetten.
- d het script is. Geef me snel mijn personage, dan kunnen we starten met repeteren.

2 IN HET TWEEDE BEDRIJF ZIT EEN PITTIGE SCÈNE VOOR JOUW PERSONAGE. HOE GA JE DAAR MEE OM?

- a Je bereidt je thuis goed voor. Alles moet af zijn voordat iemand het ziet.
- b Je leest het snel even door, onthoudt de eerste paar lijnen en start dan met improviseren. Gevoel, jongens!
- c Thuis bestudeer je wat je personage denkt en voelt. Op de repetitie smijt je je volledig. Iedereen mag het zien.
- d Je repeteert de scène met de cast, tijdens de repetitie. Niets speciaals aan, toch?

3 VAN WELKE REPETITIE WORD JE HET GELUKKIGST?

- a Het stuk een paar keer inlezen zodat we eerst vat op krijgen.
- b Improviseren met een paar gekke rekvisieten.
- c Praten op café met de groep.
- d Een repetitie waarbij we de tekst mooi op scène zetten, zien hoe theater gekneet wordt.

4 DE AVOND VAN DE PREMIÈRE IS AANGEBROKEN. HET VOLK STROOMT BINNEN. JIJ...

- a hebt stress. Je zondert je af van iedereen.
- b hebt stress, maar stopt het weg voor de groep. Jij bepaalt de sfeer!
- c hebt stress. Je gaat naar de groep en drijft mee op de sfeer die daar heerst.
- d doet je ding. Kijkt je rekvisieten nog eens na en zondert je dan rustig af. Jij bent voorbereid.

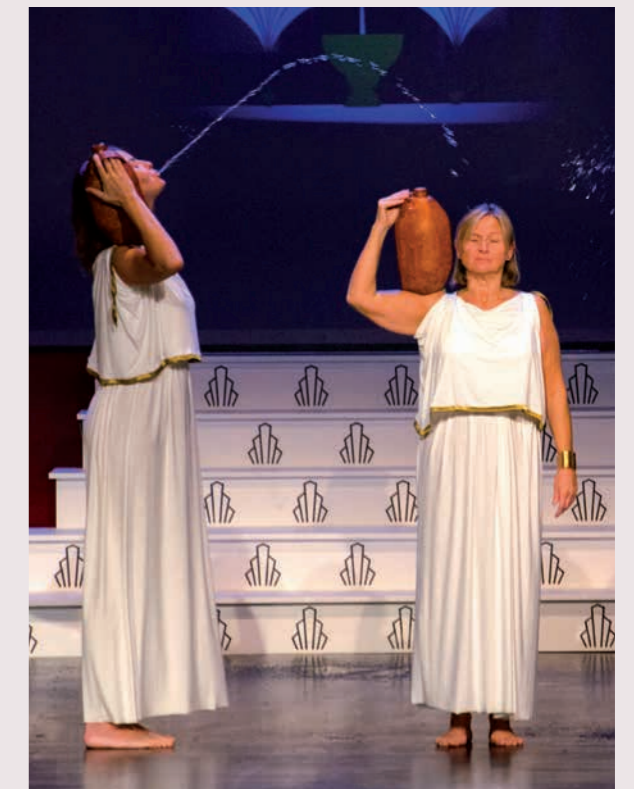
5 HET IS DE LAATSTE VOORSTELLING. JIJ DENKT:

- a "We gaan alles geven. Niets van die 'dernière-tradities'. Nu moet het er staan!"
- b "Hmm, op de scène staat een kist. Daar kruip ik in mijn blootje in. Hoe schunniger, hoe liever. 't Is de laatste!"
- c "Het is fijn geweest, maar ik kan niet wachten tot ik m'n tanden in het nieuwe stuk kan zetten!"
- d "'t Is een voorstelling als een ander."

6 DE VOORSTELLING IS TEN EINDE. JIJ BUIGT EN DENKT:

- a "Ik sta hier niet zo graag. Al die aandacht is me een beetje te veel."
- b "Oké, wat kan ik hier nog aan toevoegen? Gaan we blaffen als honden? Ja, blaffen als honden!"
- c "Hopelijk roepen ze me nog een paar keer terug. Ik heb dit applaus verdiend!"
- d "Roepen. Buigen. Wijzen naar techniek. Regie. Afgaan. Pinten pakken."

'Jubilee' - Theater Hoogspanning

Welke steracteur schuilt er in jou?

Welke steracteur is jouw evenbeeld? Ontdek hier welk persoonlijkheidstype en welke beroemdheid bij de letters passen die je geantwoord hebt. Leg de resultaten zeker ook naast de andere leden van je theatergroep. Zijn jullie complementair? Of net gelijkgestemden? Deze test geeft hopelijk net dat tikje meer inzicht over hoe jullie team is opgebouwd.

a. Het melancholische type: Natalie Portman

Bekend van 'V for Vendetta' en 'Black Swan' is Natalie Portman het schoolvoorbeeld van de melancholische actrice. Ze bereidt zich tot in de puntjes voor (haar uitgebreide ballettraining voor 'Black Swan' is maar één van de voorbeelden) en doet er alles aan om haar personage zo goed mogelijk te begrijpen, alvorens de scène te betreden: "You always have to understand your character." Een perfectioniste die het licht van de spot eerder schuwt dan opzoekt.

b. Het sanguinische type: Jennifer Lawrence

Bekend van 'The Hunger Games' en 'The Silver Linings Playbook' lijkt Jennifer Lawrence (J-Law voor de vrienden) wel het prototype voor de sanguinische actrice. Wanneer ze op de set verschijnt kent ze nauwelijks haar tekst en improviseert ze erop los. "Ik heb liefst zo weinig mogelijk werk," verantwoordt ze dat zelf. Haar geheim? "Gewoon gaan, and keep it real." Ze doet wat ze doet, zonder daar te veel bij na te denken.

c. Het choleric type: Jim Carrey

Bekend van 'The Mask', 'Eternal Sunshine of the Spotless Mind' en 'The Truman Show', is Jim Carrey het toonbeeld van de choleric actor. Iedereen kent hem als een grappenmaker van het eerste uur, maar er zit een ongelooflijk staaltje denkwerk achter zijn acteerspel. Carrey, als method-actor, kruipt letterlijk in het hoofd van zijn personage en is door zijn extraverte persoonlijkheid in staat om er daarna op los te improviseren. Laat je dus niet verrassen door zijn 'oppervlakkige' voorkomen; voorbereiding en doorzetting zijn de sleutel van zijn succes!

d. Het flegmatische type: Morgan Freeman

Bekend van 'Seven', 'Million Dollar Baby' en 'Red' staat Morgan Freeman model voor de flegmatische actor. Op de vraag hoe hij zich op een rol voorbereidt, antwoordt hij droogweg: "Door het script te lezen." Hij beschouwt acteren als zijn werk en pakt het ook als dusdanig aan. Hij komt rustig aan met een koffie in de hand om z'n ding te doen, en vertrekt wanneer hij klaar is. Soms is het zo simpel.

DE SOUFFLEURS

WELKE ROL DIE JE OOIT SPEELDE LAG HET VERST VAN JEZELF?

De rol die het verst van mezelf stond, was en bordeelmadam in 'Amor, viva el-amor', van Roland Kerremans. Ik moest leren uitdagend te stappen, uitdagend te kijken naar mannen en hen op de koop toe verleiden. Daartoe ging ik de kleding bestuderen in de glazenstraat in Antwerpen en daarna bekeek ik heel wat films met verleidingsscènes. Ik heb zelfs mijn haar laten groeien en een permanent laten zetten, om het volumineus te kunnen opsteken. Uiteindelijk beeldde ik me in dat mijn eigen man voor me stond. Op die manier lukte het me die rol te spelen, maar niet tijdens de repetities. Ik heb blijkbaar een podium nodig om me echt in te leven in zo'n rol.

INGRID SMET

In 'Kruimels' van Nine van Haute speelde ik een meisje dat verongelukt net nadat ze ten huwelijk wordt gevraagd. Ze is levenslang verlamd. Gaandeweg het verhaal kwam ik in een rollercoaster van emoties terecht. Ik had het zelf elke keer moeilijk en de gevoelens kwamen bijna vanzelf, ook al wist ik niet hoe het voelde om écht verlamd te zijn. Wat het grappig en ook moeilijk maakte, is dat mijn vriend in het stuk gespeeld werd door mijn broertje. Ik moest verliefd zijn, boos (niet zo'n probleem) en kussen toen hij mij ten huwelijk vroeg. Best wel een rare situatie, maar leuk om samen op de planken te staan.

ANNICK POMBREU

In 't Oud Zot' van Mieke Verbelen speelde ik Rooseke, een dement vrouwtje. Mijn moeder was een jaar daarvoor gestorven na een lange Alzheimerstrijd. Vijf jaar lang had ik kunnen zien hoe een mens aftakelt door die ziekte. Ik kon me dus heel goed inleven, al was het soms zwaar. Het heeft mij wel geholpen in mijn verwerkingsproces.

MARIE CLAIRE GOOSSENS

De rol die het verst van mezelf stond, was die van de moeder in 'The Beauty Queen of Leenane': een chagrijnige oude vrouw, die wil voorkomen dat haar dochter haar verlaat om met haar geliefde te trouwen. Ik geloofde nooit dat ik die geloofwaardig kon neerzetten, maar de regisseur overtuigde me. Ongelofelijk wat een oud kledje, afgezakte kniekousen en versleten kemelsharen sloffen doen met een mens. Prui en schmink waren overbodig, die zouden het effect zelfs afgezwakt hebben. Ik moest er wel aan herinnerd worden om mijn benen dicht te houden wanneer ik neerzat, om het publiek geen inkijk te geven...

ALEX DESIRON

De rol die het verst van mij afstond was een stom en nagenoeg volledig verlamd meisje in een rolstoel. De enige klanken die ze kon uitstoten waren 'koo' en 'kaa' terwijl ze voortdurend kwijlde en spastisch met haar ene hand over de andere wreef. Ik beleefde enorm veel plezier aan die rol, maar ik had achteraf een opengewreven blaas op mijn hand. Toen ik daarmee thuiskwam zei mijn man: "Je bent een primaire!" Dat wil zeggen: iemand die op haar instinct afgaat, zonder rekening te houden met de consequenties. En eerlijk gezegd vond ik die opmerking het mooiste compliment dat hij me als actrice kon geven.

GWEN DEPRez

MOETEN AMATEURS HET REPERTOIRE REDDEN?

LA BALLADE DES PENDUS...

JEF MELLEMAN

Vandaag vragen naar de betekenis van ‘repertoire’ is ongeveer hetzelfde als vragen naar de betekenis van kathedralen in deze bijna goddeloze maatschappij. Jef Mellemans vraagt zich af wie het repertoire kan beschermen en of dat eigenlijk wel nodig is.

Niets blijft, dames en heren... Alles gaat voorbij! We zorgen er elke dag zelf voor, steeds hardnekkiger. Soms schrikken we: waar is alles naar toe? Weg. En over wat weg is, hoeven we ons geen zorgen meer te maken. Alleen het ‘nu’ telt. We willen actueel zijn. De kapelletjes in de rustoorden zitten nog regelmatig vol, maar in de meeste kerken heeft de wind vrij spel.

‘Fausto’ - Producciones Deucalion Venezuela © Katleen Clé

Is het repertoire dood? “Nul keer Shakespeare, nul Griekse tragedies, nul keer Ibsen en twee keer Tsjechov”, telt NRC Handelsblad dit seizoen in het Nederlandse professionele circuit. In De Standaard constateert Filip Tielens dat het repertoiretoneel de laatste decennia is gekelderd, maar de vele vrije interpretaties bewijzen in zijn ogen wel dat er nog rek zit op het begrip ‘repertoire’. Sorry, beste vrienden, het repertoire is zo goed als dood. Deze wat boude uitspraak brengt een aantal vragen met zich mee. Is dat erg? Hoe is het zover kunnen komen? Moeten we daar iets aan doen? Is de reactie bij amateurs dezelfde als bij beroeps?

*“De tijd van volle kerken in elke parochie is voorbij.
Het repertoire dreigt eenzelfde
dood te sterven.
Dat het ruste in vrede?”*

1 We kunnen repertoire eerder eng beschouwen als een literaire theatertekst uit een ver of dicht verleden met universele thema’s in een vrij klassieke vorm. Maar je kan het ook beschouwen als een fundament voor debat tussen vroeger en nu, tussen kunst en samenleving (Pierre Audi). En dan is repertoire liefst onmisbaar. We zeggen ‘liefst’, omdat iemand best aan alles zijn voeten mag vegen, het kind met het badwater mag buiten kieperen en uitsluitend mikken op een onmiddellijk succes. Maar wie graag heeft dat theater over iets gaat, wie ook wel eens wil nadenken en niet als een koe wil staan kijken naar een trein die zomaar door zijn weide rijdt, zo iemand kiest voor repertoire. Een zekere vorm van bekendheid mag dan ook een voorwaarde zijn. Een stuk mag toch wel een paar keer gespeeld worden door verschillende gezelschappen voor we het opnemen als repertoire.

2 Natuurlijk is deze leegte er niet vanzelf gekomen. Natuurlijk zijn de dramatische thema’s beperkt, dus tot een kleine reeks te herleiden. Natuurlijk is alles al gezegd. Maar nog niet door mij en nog niet op mijn manier en nog niet in deze context... Natuurlijk zat Shakespeare te paard op de uitvinding van de boekdrukkunst en had hij geen last van film, televisie, radio of iPad. Maar zijn thema’s waren wel voor elke bevolkingsgroep herkenbaar en in een taal gevat die zowel plezant als raak en mythisch was. ‘Kunde’ heeft in de kunstwereld bijna iets pejoratiefs gekregen. Als ik het maar kan uitleggen, is het ook goed. Als je zweert bij louter conceptuele kunst, heb je wellicht weinig nood aan repertoire.

‘GIF’ - NTGent © Phile Deprez

Wanneer je met interesse en betrokkenheid driekwart van een eeuw theater overschouwt, ben je in ons taalgebied getuige van de agonie van het repertoire. Die langzame (?) doodstrijd kent meerdere oorzaken. De grote theaterhuizen verliezen hun impact. Afgestudeerde theatermakers willen per se hun eigen ding brengen, of hoogstens een dialoog opzetten met klassiek repertoire. De theaterbrochures die na een voorstelling voor een schappelijk prijsje werden aangeboden, zijn zo goed als verdwenen. De concurrentie met andere media als film en televisie is met minder financiële kracht en weinig inzicht gevoerd. Het streven naar een universele Nederlandse taal is in onze samenleving niet meer zo hot. De leescultuur – en dat is een theatertekst toch nog altijd min of meer – valt als een steen. Idem voor de poëzie waar ‘rappen’ en ‘podium acts’ interessanter worden dan lezen en vertellen. Het moet snel, lieve toeschouwers, hap en naar het volgende. Geen tijdverlies. Een begenadigd acteur/actrice speelt zijn/haar monoloog in een reeks culturele centra. Solo, natuurlijk, en vaak als bijverdienste. Kassa, alstublieft! Het theaterlandschap diversifieerde ongelooflijk. Kon je zeventig jaar geleden bij ons naar een musical? Stand-upcomedy? Een improvisatiewedstrijd? Een jeugd-voorstelling? Was er plaats voor performance, entertainment...? Nu vind je voor al die kleinschaligheid ruimte zat.

De tijd van de volle kerken en de processie in elke parochie is voorbij. Het repertoire dreigt eenzelfde dood te sterven. Requiescat in pace? Dat het ruste in vrede?

3 Of is dit zwartkijkerij? Van de laureaten van de Toneelschrijfprijs van de laatste tien jaar is Lot Vekemans met haar ‘Gif’ (2010) wellicht de meest succesvolle. Vertaald in vijftien talen, in meer dan vijftig landen opgevoerd. Is dat geen repertoire? Niemand minder dan Johan Simons zette dit stuk op het repertoire van NTGent en nam het ook mee naar Duitsland (Keulen, München) en New York en Wenen.

In het beroepstheater ligt alles zo nauw en zo persoonlijk met elkaar verweven, dat overleven in die jungle vrij moeilijk wordt. Hebben de nieuwe toneelmakers hun eigen theater en dat van hun collega’s niet kapot geanalyseerd, opgejaagd door Wim Van Gansbeke, de vader van de toneelcritici? Zijn we niet te snel gesprongen van ‘anti’ naar ‘anti’ van ‘post’ naar ‘post’? Je moest toch ‘stompen’ nietwaar? La ballade des pendus.

4 Ligt de toekomst dan bij het amateurtoneel? Tientallen amateurauteurs pennen zich zot verloren. De teksten rollen met een verbazingwekkende vlotheid uit hun printer. Een aantal scores zelfs regelmatig bij hun lotgenoten; Pol Anrys, Paul Coppens, Marc De Bie, Luc Kerkhofs, Ivo Maes, Lode Pools, Luc van Balberghe, Hilde Vleugels, etc. Niet altijd bij de gerenommeerde gezelschappen, maar toch. Lachen is voor de meeste amateurs een eerste vereiste. Ray Cooney houdt voorlopig nog stand. Maar de tijd van Alan Ayckbourn en Neil Simon ligt stilaan achter ons.

Maar wat met de beroepsauteurs uit ons taalgebied? Daar is een kentering merkbaar. Walter van den Broeck gaf het voorbeeld. Hij kwam zelfs bij je aan huis voor een opvoering. Tom Lanoye, middenstander met een moeder uit het amateurtoneel, weet van welk walletje hij moet eten en staat in februari bij vier amateurgezelschappen op het programma. Filip Vanluchene trok vroeger zijn neus op voor het amateurtoneel maar beseft intussen dat amateurs geen knoeiers zijn en zijn teksten kunnen waarderen. En wat dacht je van Arne Sierens, die recent in ‘Knack’ zijn absolute liefde voor het amateurtoneel uitsprak? Zelfs de Nederlander Alex van Warmerdam houdt zijn been wat minder stijf als een Vlaams amateurgezelschap zijn stukken wil spelen.

Wij, amateurs, betalen nauwgezet onze auteursrechten, zijn met (veel) mensen die vooral gratis werken, besteden plichtsgetrouw aandacht aan de tekst, kennen een onverholen respect voor een auteur en worden gedragen door een aanstekelijk enthousiasme. Zijn wij de beschermers van het repertoire?

Ik vrees dat ook wij de kerken niet meer vol krijgen, laat staan de kathedralen. Maken we ons echt zorgen of een toneelstuk tot het repertoire behoort? Zolang we het nog graag doen, blijft er hoop. Dan zingen wij ‘La Ballade des Gens Heureux’. Cultuuroptimisme, weet je.

KUNSTENAARS UIT DE COULISSEN

De grimeur: “Soms voel ik mij de mama van het gezelschap.”

CHARLOTTE VANDIJCK

In recensies of bij het publiek krijgen ze nauwelijks krediet, maar neem hen weg en je theatervoorstelling wordt naakt gespeeld, valt zonder licht of gaat niet eens door. In ‘Kunstenaars uit de coulissen’ geven we het woord aan de tovenaars in de schaduw van het grote podium. Aflevering 3: de grimeur.

Lieve Vandenbosch in de grimestoel (1971)

LIEVE VANDENBOSCH KONINKLIJKE TONEELKRING DE MOEDIGE STRIJDE

Welke trend in de grime valt je vandaag op?

“Ik ga veel naar theater kijken en het valt op me dat er vandaag eerder weinig schmink aan te pas komt. Meestal zijn er twee extremen. Er zijn performers die willen dat het publiek hen ziet zoals zij echt zijn. Anderen staan dan weer liever ‘gecamoufleerd’ op scène. Zelf begon ik te acteren in ’68. Toen was grime nog erg uitgesproken. Nu zien we daar nog maar een klein beetje van. De manier van spelen is ondertussen veranderd. Vroeger was er veel meer overacting. Nu is alles meer naturel geworden.”

In welke mate creëert de grimeur mee het personage?

“Grime is zeer belangrijk voor een personage! Ik merk dat het een acteur echt helpt om sneller in de rol te komen. Als ik repetities bijwoon, probeer ik te ontdekken wat de noden zijn.

Zelfs een klein speciaal effect doet al iets. Als de grime geslaagd is, voel je je beter in dat personage. Als acteur kijk je toch altijd in de spiegel voor je op het podium gaat. Hoe je eruitziet, is van groot belang.”

Wat is de pittigste transformatie in grime?

“Ik heb al dikwijls iemand ouder moeten maken. Dat is niet altijd eenvoudig als de persoon zelf nog maar veertig jaar of jonger is. Het vraagt veel nauwgezet werk aan een gezicht, maar dat doe ik graag! Je moet opeens al die rimpels tevoorschijn toveren. Toen ik 35 jaar geleden de grimecursus volgde, vond ik het heel boeiend om te zien hoe je maar met een paar lijnen een heel gezicht kon veranderen.”

Welk type maquillage breng je het liefste aan?

“Ooit maquilleerde ik een meisje dat een punk-personage speelde. Van het type met tatoeages op haar wangen en fel geschminkte ogen. Dat vond ik erg tof. Aan een extravert figuur heb je veel werk. Daarentegen is de vraag om ‘er gewoon goed uit te zien’ minder interessant. Ik heb een voorliefde voor brutale rollen en personages met een hoekje af. Aan mij laten ze dan ook altijd de specialekes over.”

NATHALIE MERCIER SAS & C°

Wat zijn de grootste uitdagingen van jouw job?

“Het kan al een uitdaging zijn om erachter te komen wat de regisseur echt wil, dus ik beschouw het als mijn taak om de juiste vragen te stellen. Elk materiaal vraagt ook een specifieke techniek. Poeder en waterverf liggen ver uit elkaar! Daarom test ik eerst veel. En zorgen voor een totaalbeeld met een grote groep kan ook intens zijn. Straks breng ik bijvoorbeeld gevangenen van een concentratiekamp tot leven. Die moeten er moe, uitgemergeld en afgeleefd uitzien. Het is best een stevig project maar ik zet er ontzettend graag mijn tanden in!”

In welke mate creëert de grimeur mee het personage?

“In hoge mate. Het personage neemt al letterlijk een bepaalde vorm aan zodra de acteur in mijn stoel zit. Daar laat ik iemand even zen worden. Zo vindt er een mentale én uiterlijke transformatie plaats. Soms voel ik mij zelfs een beetje de mama van het gezelschap. Als grimeur straal je te midden van de chaos toch wat rust uit. Ik heb altijd een zakje bij me met een naald, draad en pleisters. Als er iets voorvalt, moet ik er zijn.”

Piet François

PIET FRANÇOIS ALLROUND GRIMEUR EN DOCENT

In welke mate creëert de grimeur het mee personage?

“Grime staat altijd ten dienste van en moet passen in het grafisch geheel van de productie. Er is altijd een samenspel tussen de grimeur en de acteur. Ik kan een persoon er ziek doen uitzien of laten verouderen, maar als daar niet naar gespeeld wordt, komt de transformatie niet over. De belichting kan ook mee bepalen of de grime goed tot zijn recht komt. In het volle licht van een grote zaal is soms nog slechts een pannenkoekengezicht te zien, terwijl de grime de gelaatstreken en -uitdrukkingen net tot leven wilde wekken.”

Tril je soms, of werk je met de vaste hand?

“Ik ben soms nerveus voor producties met veel personages, maar zodra ik bezig ben valt de stress weg. Wanneer ik alles

Nathalie Mercier

Tril je soms, of werk je met de vaste hand?

“Stress kan je onder controle houden door te werken met een strak stappenplan. Dan bekom je de mooiste grime. Een grimeur moet werkelijk met alles rekening houden: de persoonlijkheid van de acteur, de oogkleur, het huid- en haartype. Toch is het fysieke aspect het zwaarste aan dit beroep. Je staat een hele tijd recht, en dat onder grote tijdsdruk. Een slim timemanagement is dus onontbeerlijk. Daarnaast moet je erg veel geven, want je staat steeds ten dienste van een ander.”

Hoe zie jij de toekomst van de grime?

“Ik hoop dat we het vak mogen blijven uitoefenen. Bij bepaalde toneelverenigingen wordt de grime jammer genoeg niet als volwaardig beschouwd. Er is geen of weinig budget voor. Zelf vind ik dat make-up erg bijdraagt aan de sfeer van een stuk. In toneelverenigingen zijn er vaak vrijwilligers die schminken. Soms doe ik dat ook nog uit dankbaarheid, op plekken waar ik als beginnende de kans kreeg om te groeien.”

onder controle heb, wordt de acteur ook kalmer. Een goede vertrouwensrelatie is echt belangrijk. Ik probeer mensen gerust te stellen door simpelweg te tonen dat ik het kan. Dat doe ik door uitleg te geven over hoe ik precies te werk ga. Sommigen gaan er namelijk al te snel van uit dat grime *over the top* is. Toch is het net de bedoeling dat de acteur zichtbaarder op scène staat en naturel overkomt.”

Welk type maquillage breng je het liefste aan?

“Een typisch Fagin-figuur grimeren vind ik geweldig. Het kostuumdrama is dan ook mijn favoriete genre. Om dat soort personages neer te zetten, moet je alle technieken zeer goed beheersen. In het genre van het kostuumdrama is het grimeconcept op voorhand al duidelijk gekend. Toch is er een waaier aan verschillende stijlen waarvoor je je als grimeur steeds moet aanpassen. Ach ja, eigenlijk zie ik in iedere stijl zoveel schoonheid.”

Wat is jouw meest bijzondere grime-anekdote?

“Er zijn veel acteurs die de grime toch nog naar hun eigen hand durven te zetten. Zo had ik op vraag van de regisseur een actrice sterk verouderd, maar in de kleedkamer bleek ze de grime weer te hebben afgeveegd. Of het valt wel eens voor dat mensen denken dat ze allergisch zijn aan schmink, hoewel onze schmink dermatologisch getest is. Als grimeur moet je natuurlijk rekening houden met de persoonlijkheid van de acteur. Dat vormt zelfs een onderdeel van een goede grimeopleiding.”

KWANTITEITSTHEATER

HET LIEFHEBBERSTONEEL IN KAART GEBRACHT

Deze rubriek geeft je de markantste cijfers over het amateurtheater. Aan deze editie kon ook jouw gezelschap deelnemen. OPENDOEK vroeg in 2019 elke groep naar zijn profiel. Dit artikel bundelt de resultaten en trekt daaruit opvallende conclusies over het Vlaamse liefhebberstoneel.

GILLES MICHIELS

Traditie versus toekomst: grofweg valt die spanning te vatten in twee vragen. Ten eerste: waar staat het amateurtheater na al die jaren? Ten tweede: waar willen de amateurgezelschappen de volgende jaren naartoe? Die vragen vormen ook de kern van de bevraging die OPENDOEK in 2019 hield. Samen met Freya De Keyzer (UAntwerpen) en Dirk De Corte (UAntwerpen / Improvement) brachten we zo het liefhebberstoneel in kaart, een noodzakelijke stap richting doorgedreven trajectbegeleiding, die je groep zal kunnen aanvragen op maat van de eigen prioriteiten en gewenste evolutie.

Er is alvast goed nieuws: de resultaten van de bevraging zijn representatief voor het liefhebberstoneel als geheel. Van de 859 bij OPENDOEK aangesloten groepen vulden 363 de bevraging volledig in - dat is 42,3%. Bovendien zijn de deelnemende groepen ook evenwichtig gespreid over de verschillende provincies.

Hoe de bevraging precies werkte? Aan de hand van negen thema's, gaande van de samenstelling van het bestuur tot de rekrutering van medewerkers en regisseurs, stelden de onderzoekers twee assen op. De ene geeft aan hoe artistiek of sociaal de focus van jouw gezelschap is. De tweede vertelt of je eerder een ruim of net een specifiek publiek wil aanspreken.

Het resultaat houdt geen waardeoordeel in en is genuanceerder dan die dilemma's doen vermoeden. Op basis van de vragenlijst kon elk gezelschap voor de huidige en de gewenste situatie telkens honderd punten verdelen tussen deze vier uitersten: in de realiteit is er dus geen enkel gezelschap dat die uitersten volledig belichaamt. Wel verschillen gezelschappen onderling sterk in de prioriteiten die ze leggen - wat extra interessant is met het oog op trajectbegeleiding.

ALGEMENE CONCLUSIES

Uit de resultaten vallen enkele algemene conclusies te trekken. Zo streeft het gros van groepen naar een artistieker profiel, maar blijft de sociale functie van theater prioritair. Het antwoord verschilt wel per thema: bij het rekruteren van medewerkers ligt de nadruk op de sociale functie, terwijl bij het kiezen van regisseurs meer artistieke criteria meespelen. Ook in de communicatie en de vernieuwing van ons bestuur wint de artistieke functie aan belang. Kijken we naar de publieksas, dan blijkt 'ons publiek' toch het belangrijkste, al streven de meeste gezelschappen ook naar verruiming.

Interessanter worden de conclusies wanneer we ze naast enkele concrete criteria leggen. Hier lichten we er drie uit: het aantal voorstellingen dat je gezelschap jaarlijks speelt, de leeftijd van je gezelschap en de aan- of afwezigheid van een eigen zaal.

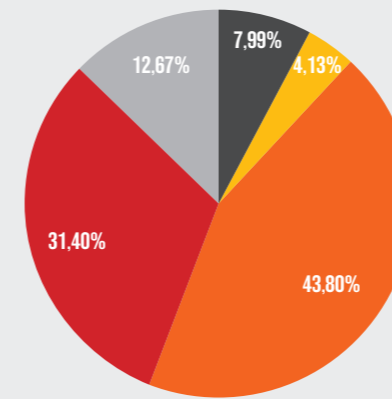
1 VEELSPELERS VS. WEINIGSPELERS

88% van de groepen speelt minstens twee producties per jaar, 31% zelfs meer dan drie producties. Een meerderheid speelt daarbij twee tot vijf opvoeringen per productie, 8% zelfs meer dan tien opvoeringen.

Kijken we met die info naar de twee assen, dan zien we dat wie veel speelt, opvallend vaak grotere artistieke ambities vertoont, zeker bij de keuze van de stukken en het rekruteren van regisseurs. 'Veelspelers' hechten ook meer belang aan vernieuwing in hun bestuur. Groepen die minder spelen nemen dan weer grote risico's op zakelijk gebied.

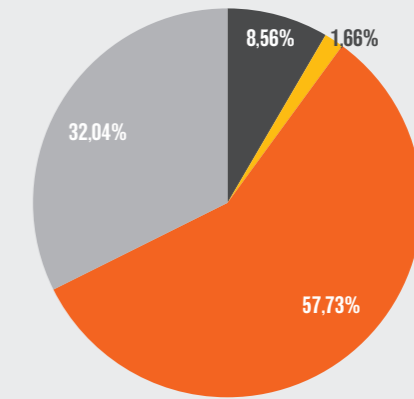
In totaal zegt 35% dat ze acteurs te kort komen om hun stukken te bezetten, 12% heeft acteurs te veel. Ook hier is de activiteit van je gezelschap bepalend: groepen die jaarlijks meer dan drie producties spelen hebben het minst problemen om acteurs te vinden (62%), ze hebben zelfs producties te weinig om alle acteurs te kunnen inzetten. Groepen die twee producties spelen komen het vaakst acteurs te kort (41%).

Gemiddeld speelt onze groep per seizoen

- Minder dan één productie
- Eén productie
- Twee producties
- Drie producties
- Meer dan drie producties

Van elke productie spelen we gemiddeld

- Eén voorstelling
- Twee tot vijf voorstellingen
- Zes tot tien voorstellingen
- Meer dan tien voorstellingen

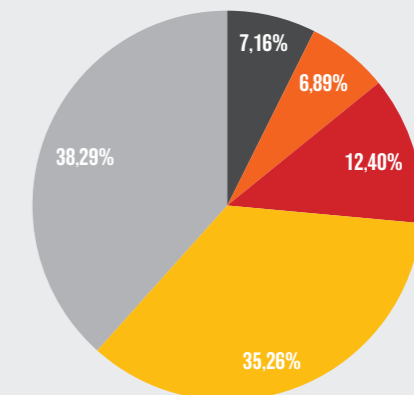
2 OUDE VS. JONGE GROEPEN

In de bevraging werd een (artificieel) onderscheid gemaakt tussen zogenaamd 'jonge' en 'oude' verenigingen - waarbij de 'oude' langer dan tien jaar bestaan. Die laatste groep is uiteraard het grootst. Opvallend veel verenigingen hebben een lange staat van dienst: 73% bestaat meer dan 25 jaar, 38% zelfs meer dan vijftig jaar.

Ook deze parameter legt significante verschillen bloot. Jonge groepen maken jaarlijks minder producties, maar spelen wel meer voorstellingen per productie. De meeste jonge groepen hebben geen probleem met het vinden van acteurs, 59% van de oude groepen hebben acteurs 'te veel'.

Kijken we naar de twee assen, dan vinden jonge groepen de artistieke functie belangrijker als bindmiddel, bij het rekruteren van medewerkers en het kiezen van een stuk. Waar oudere groepen doorgaans de sociale functie laten primeren, is het verschil minime bij het aantrekken van regisseurs en in de communicatie. Jonge groepen streven bij regisseurs, medewerkers en voorstellingen ook naar een specifiek publiek dan oudere groepen.

Onze vereniging bestaat ...

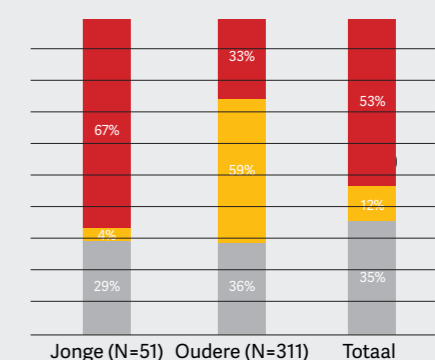

- 0-5 jaar
- 6-10 jaar
- 11-25 jaar
- 26-50 jaar
- meer dan 50 jaar

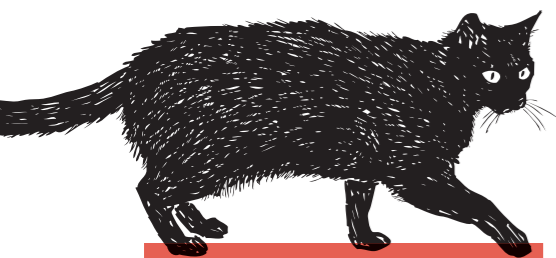
3 MET VS. ZONDER EIGEN INFRASTRUCTUUR

15% van de gezelschappen beschikt over een zaal, al dan niet in volle eigendom. Groepen met een eigen infrastructuur laten een sterkere artistieke profilering zien wat betreft de stukkenkeuze en de succescriteria en streven, vanuit bijvoorbeeld een economische noodzaak, expliciet naar een ruim publiek. Groepen zonder eigen zaal mikken eerder op een specifiek publiek en hechten meer belang aan de sociale functie van theater.

Acteurs te veel/te weinig

- acteurs/actrices te kort
- acteurs/actrices te veel
- geen probleem

WIST JE DAT?

DE TIEN ZWARTE KATTEN OP EEN HEET ZINKEN DAK

BIJGeloof IN HET THEATER

DOMINIC DEPREEUW

Theater, dat zijn rituelen. Een groot deel van de geschiedenis van het theater gaat terug tot religieuze riten en feesten. En daarvan blijf je ook vandaag de sporen zien. Waar geloof is, is ook bijgeloof en het theater heeft een uitgebreide traditie van dingen die moeten, of juist niet mogen om het onheil af te weren. Hier onze favorieten van bijgeloof in het theater door de jaren heen.

Macbeth - Opera Vlaanderen © Annemie Augustijns

1 PECH TIJDENS DE PREMIÈRE? SUCCES VERZEKERD!

Een acteur die tijdens de première struikelt bij zijn eerste opkomst, heeft gegarandeerd succes. Dit bijgeloof ontstond vroeger uit puur medelijden. Overkomt je iets op zo'n cruciaal moment, dan win je de sympathie van het publiek. Dat bleek recent nog. Bij de première van de musical 'Rocky over the Rainbow' viel de lichtcomputer uit en werd plots alles donker. Samen met het publiek werd de zaal dan opnieuw verlicht door aanstekers en de cast en publiek gingen a capella zingen en dansen tot het licht weer aanging. Daarna kon de show gewoon weer voortgaan. In de recensies achteraf werd deze fout genoemd als hoogtepunt van de voorstelling.

2 FLUITEN OP HET TONEEL BRENGT ONGELUK

Dit gebruik stamt uit de tijd toen er nog lang geen headsets en walkietalkies waren. Toen werd er gefloten wanneer er een decorlement moest verschijnen, meestal door dat met touwen omhoog of omlaag te trekken. Een fluitje was dus een belangrijk signaal en wie zomaar floot, kon per ongeluk een verkeerde cue geven waardoor ongewenst een decorstuk naar beneden kwam, waardoor dan weer een nietsvermoedende acteur verpletterd kon raken onder een wand of een zandzak. Deze ooit praktische regel is blijven bestaan als bijgeloof. De tijd van manueel trekken aan touwen is wel voorbij. Door de hydraulische systemen is het optrekken van decorstukken nu een fluitje van een cent.

3 MACBETH = HIJ DIE NIET GENOEMD MAG WORDEN

Noem die naam niet in een theater, want hij brengt onheil. In het Engels spreken ze in de plaats daarvan over 'The Scottish Play'. Het is inderdaad zo dat Konstantin Stanislavski, Orson Welles en Charlton Heston allemaal ongelukken hebben gehad tijdens of net na een voorstelling hiervan. En Abraham Lincoln las het de avond voordat hij werd vermoord. Sterker nog: in 1849 zijn meer dan 30 New Yorkers gedood toen rellen uitbraken tijdens een opvoering van dit stuk, dat we niet meer bij naam zullen noemen.

Het bijgeloof is ontstaan omdat in dit stuk hekserij aan bod komt. Het verhaal gaat zelfs dat Shakespeare zijn hekspreek zou gestolen hebben van plaatselijke heksen. Ze droegen hem op om de spreuk te schrappen, maar dat deed hij niet. Dus hebben de heksen zijn stuk voor altijd vervloekt.

Wie de titel per ongeluk toch zegt, kan het onheil alsnog afweren door te citeren uit Pucks laatste monoloog uit 'Midzomernachtdroom' of door het theater uit te gaan, drie keer in een cirkel te draaien en te spugen. Met dat laatste ben je weer helemaal bij de tijd, want spugen op cultuur is heel populair deze dagen. Vaak vanuit het bijgeloof dat het niks zou opleveren.

4 'S NACHTS MOET ER MINSTENS EÉN LICHT BLIJVEN BRANDEN, OF ER KOMEN SPOKEN IN HET THEATER WONEN

Ook hier is een praktische regel uitgedomd in bijgeloof. Achter en rond de scène staat gewoonlijk vanalles door elkaar. Wie daar in het donker zijn weg zoekt, zal allicht struikelen of botsen. Een mooi stukje slapstick, dat op dat moment helaas niet eens te zien is. Voor de veiligheid blijft er dus vaak een lamp branden. Die wordt in het Engels 'ghost light' genoemd en heeft de reputatie gekregen dat het dient om de geesten uit het gebouw te houden. Er is ook het verhaal van een inbreker die in een theater binnendrong en onzacht van de scène viel. Hij spande daarna een proces aan omdat het theater een onveilige werkplek was. Hoewel we niet weten of dit een waar verhaal is, laten veel theaters toch maar liever een licht branden om niet aansprakelijk gesteld te worden.

Macbeth - Opera Vlaanderen © Annemie Augustijns

5 WENS ELKAAR GEEN GELUK

Eén van de bekendste gebruiken is dat je elkaar voor een voorstelling geen succes wenst, want dat brengt ongeluk. In de plaats daarvan zijn uitdrukkingen gekomen als 'Toitoitoi', of 'Breek een been'. Duitsers zeggen dan 'Hals- und Beinbruch'.

De oorsprong ligt bij een oud geloof dat er op het podium geesten zijn die hun magie gebruiken om het tegenovergestelde uit te voeren van wat jij wil zien gebeuren.

Dat men over gebroken benen ging spreken, heeft er waarschijnlijk mee te maken dat de coulissen van het podium worden gescheiden door zogenoemde poten: de lange zwarte doeken die links en rechts van de scène hangen. Als je dus een poot breekt, wil dat zeggen dat je vanuit de coulissen naar het speelvlak gaat en het doel van een acteur verzevenlijkt: voor het publiek treden.

Toitoitoi stamt dan weer uit het Jiddisch en is een soort van bezweringsformule waarmee gevaar dat net is genoemd weer kan worden geneutraliseerd. Eigenlijk gaat het om een klanknabootsing van het afkloppen op (meestal ongeverfd) hout.

Fransse acteurs roepen elkaar 'Merde' toe. Dat komt uit de tijd toen de gegoede burgerij nog met paard en kar naar het toneel kwam. Tijdens de voorstelling stonden die paarden buiten het theater te wachten en viel er al eens iets uit zo'n paardenderrière. Veel merde betekende dus: veel volk in de zaal.

Fausto - Producciones Deucalion Venezuela © Katleen Clé

6 ONDERBROEKENLOL

Wie nu denkt dat bijgeloof iets is uit naïeve tijden die achter ons liggen, moet toch zijn mening herzien. Ook vandaag zijn er beroemde acteurs die hardnekkig vasthouden aan bepaalde gewoontes.

Jennifer Aniston is bang om te vliegen. Wanneer de ster uit 'Friends' op een vliegtuig stapt, doet ze dat altijd met de rechervoet eerst. Bovendien tikt ze het vliegtuig aan de buitenkant ook altijd even aan. Al kan dat niet op elke luchthaven.

De Ierse acteur Colin Farrell draagt op de eerste opnamedag voor een nieuwe film steevast dezelfde boxershorts. Daarop staan klavertjesvier en het opschrift: "The luck of the Irish". Het geluk zit er vooral in dat die onderbroek aan blijft.

En kijk uit voor James McAvoy op de eerste dag van de maand. "Dan moet ik tegen de eerste persoon die ik tegenkom 'wit konijn' zeggen", aldus McAvoy. "Ik heb dat geleerd van mijn grootmoeder en het zou geluk brengen." Misschien had jouw grootmoeder gewoon een goed gevoel voor humor, James.

7 EPILOOG OP EEN GELUKSGETAL

Bijgeloof, symboliek en toneel, ze blijven onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zou het daarom zijn dat in veel theaters het publiek in een hoefijzervorm rond het podium zit?

Om op het einde van deze lijst toch wat houvast te bieden, ronden we af met een wijsheid van de vroegere radiomaker Wiet van Broeckhoven: "Ik geloof niet in bijgeloof, want dat brengt ongeluk."

Hopelijk helpt dit jou bij je volgende theaterbezoek. Veel succes. Ik bedoel: breek een been!

Column UIT DE COMFORTZONE

PAULIEN HEYLEN

Ik kom uit een gezin waarin niemand creatieve ambities had. Ik ben de enige die muziekschool volgde en die theater speelt. Deze interesse werd gewekt door de aangename leerkrachten op de lagere en middelbare school. Actrice worden bij een amateurgezelschap was een enorme stap. Ik stond lange tijd niet open voor nieuwe dingen. Het onbekende was zoals het monster onder je bed waarvoor je bang was als kleuter.

Maar toen ik twintig werd, besepte ik dat de tijd vat op me heeft en dat ik, wilde ik voluit van mijn tijd genieten, de dingen anders moest aanpakken. Ik brak met de gewoonte om altijd spaghetti bolognaise te bestellen op restaurant, telkens in die ene kledingwinkel te shoppen en steeds te kiezen voor hetzelfde kapsel. Maar ook koos ik ervoor nieuwe passies en hobby's te ontdekken, vaker mezelf te zijn en meer 'neen' te zeggen. En het allerbelangrijkste: ik besloot gelukkig te zijn. Graag deel ik deze levenservaring met jou: gun jezelf en ook anderen meer openheid en vrijheid. Zet die eerste stap, stel die moeilijke vraag, ga die ene uitdaging aan. En geniet!

Deze ommekeer was een openbaring. Ik voelde me nooit eerder zo onbevreesd, vrij en open als toen ik de eerste keer meespeelde in een theatervoorstelling. Ondertussen ben ik aan mijn vijfde productie toe en durf ik vaker de controle af te geven. Ik laat de ervaringen op me afkomen en laat me tijdens repetities leiden door mijn medespelers, de regisseur en de ingeving van het moment. Deze manier van leven heeft niet alleen mijn plezier in het spelen vergroot, maar zorgde er ook voor dat ik me rustiger voel. ("Let it goooooo, let it gooooooo!", gonst door mijn hoofd.)

“Het onbekende opzoeken: dat kan onze leidraad zijn om uit stereotype maatschappelijke denkkaders te breken.”

Ook nu nog besef ik hoe belangrijk het is om het onbekende op te zoeken. Dat is net zo goed een leidraad om uit stereotype maatschappelijke denkkaders te breken. Als ik door mijn Facebook-herinneringen snuister, merk ik dat mijn familie en vrienden witter zijn dan de Witte van Zichem. Best confronterend. Daarnaast is mijn Kempense dorp wat diversiteit betreft eerder kleurenblind. Ik kom er weinig in contact, laat staan tot zinvolle interacties, met mensen met een andere etnische achtergrond. Voor een theatervoorstelling met meer verscheidenheid op de planken, zou ik me naar een andere stad moeten verplaatsen – toch een drempel.

Onlangs zag ik de voorstelling 'Bazz on Stage' van Bazz Urban, een podiumkunstenorganisatie die zich specifiek richt op jongeren met een migratieachtergrond. Een echte aanrader! Het optreden toonde de visie van verschillende jongeren op hun identiteit en de samenleving. Ik betrapte mezelf erop dat ik me weleens liet leiden door clichés. Niet elke moslim is het eens met hoe strikt de Ramadan moet gevolgd worden en niet iedereen deelt dezelfde mening over holebi's. Ook over het dragen van een hoofddoek lopen de meningen uiteen.

'Bazz on Stage' leerde me dat in wat ver van je bed ligt een openbaring kan schuilen. Binnen een vuurlijn van wij-zij schieten we vaak met vooroordelen gestoeld op onbekendheid. Maar ook in de wij-groep bestaan er kleine zij-groepen, omdat ook 'gelijken' nu eenmaal uniek zijn. Zulke groepen zijn dus geen vast gemetselde hokjes, maar percepties die je zelf kunt veranderen. Daarom: breek met bepaalde gewoontes en tradities. Of nog beter: creëer er nieuwe en verbaas jezelf. Alles is mooier wanneer je beseft dat wat jij als 'vreemd' beschouwt, voor de ander de norm kan zijn. Normaal of abnormaal? Dat is een kwestie van comfortzones.

RE PER TOIRE

Ieder nummer grasduinen we in de collectie van de Theaterbib van OPENDOEK op zoek naar interessante teksten. Toch je gading niet gevonden? Neem dan een kijkje in onze catalogus. Alle besproken teksten kan je lenen via <https://bib.opendoek.be>

ALEX DESIRON, BASTIAAN MALCORPS & TIMOTHY SCHEERLINCK

Franz Xaver Kroetz
(Vertaling Tom Kleijn)
DE DRANG

Seks versus liefde

DRAMA
2D / 2H

Fritz wordt ontslagen uit een psychiatrische instelling op voorwaarde dat hij lustremmers neemt die zijn drang naar doorgedreven SM-seks koelen. Hij vindt werk bij zijn zus Hilde en haar man Otto. Bij Hilde zijn alle lustgevoelens weggeëbd, tot grote frustratie van Otto. Bij Mitzi, een arbeidster in hun bedrijf, wekt het verleden van Fritz ontombare lustgevoelens op. Die worden echter niet beantwoord, de lustremmers doen hun werk. Uiteindelijk vinden Otto en Mitzi bevrediging bij elkaar. Tot de echte liefde weer de kop opsteekt.

Korte, rake dialogen geven het verhaal met weinig woorden een rijke, diepmenselijke lading. Een zware klus voor regie en acteurs om de expliciete seksscènes, die soms wat gratuit en onnodig zijn, aanvaardbaar te maken voor een – sowieso beperkt – publiek. (AD)

Dimitri Leue
GENOEG

*Gevoelsmens en cynische politicus
in één persoon.*

POLITIEKE THRILLER
3D / 2H

Een Eerste Minister wordt stiekem gefilmd tijdens een vrijpartij met een hoertje. Het filmpje gaat viraal. De familie overlegt hoe de politieke schade kan beperkt worden. De vrouw van de minister heeft een verhouding met zijn broer, zijn vader is een oude rot in de politiek.

Korte, gebalde dialogen schetsen de zwakke mensen achter de politieke figuren. Niets menselijks is hen vreemd. Tegelijk worden tal van actuele thema's zijdelings aangehaald en de onmacht van de politiek om echte verandering te brengen. Een sober, niets verhullend taalgebruik. Cynische politici en falende mensen in één persoon. Een parel! (AD)

Anton Tsjechov (Vertaling en
bewerking Bart Meuleman)
PLATONOV

*Da gij mij graag zie,
da snap ik nie.*

DRAMA
7H / 4D

Zijn ooit geroemde potentieel heeft Platonov niet kunnen waarmaken. Hij is dorpsleraar en zijn enig soelaas in het leven vindt hij in het doorbreken van de verveling van zijn omgeving. Hij is brutaal, onbeschoft en onweerstaanbaar aantrekkelijk voor vrouwen. Hij stoot af, trekt aan, niet noodzakelijk in die volgorde, en richt in zijn omgeving een emotioneel kerkhof aan. De vrouwen die hem begeren voelen zich gekwetst, de mannen die de vrouwen begeren zijn jaloers en Platonov doolt ondertussen verder als een schip zonder kompas.

In deze bewerking legt Bart Meuleman de protagonisten uit Tsjechovs eersteling verkavelingsvlaams in de mond. Hij bewaart echter wel de essentie: de actie zit nog steeds in de woorden en niet in de daden. Een stuk waar zowel regisseurs als acteurs hart en ziel in kunnen leggen. (TS)

William Shakespeare (Vertaling en
bewerking Hafid Bouazza)
OTHELLO

*Mogelijk de grootste tragedie
ooit geschreven.*

DRAMA
3D / 9H

De kans bestaat dat je dit verhaal al kent. De Moorse generaal Othello trouwt in het geheim de mooie Desdemona. Dit is de druppel die de emmer doet overlopen van zijn jaloerse vaandeldrager Jago, die besluit zijn generaal ten val te brengen. Hij zaait zaden van jaloezie bij Othello, masseert en fluistert tot iedereen doet wat hij wil, en zorgt er uiteindelijk voor dat Othello zijn vrouw wurgt en vervolgens zelfmoord pleegt.

Er zijn al veel vertalingen van 'Othello' gemaakt, maar de vertaling van Hafid Bouazza is heel erg aan te raden. Niet alleen slaagt Bouazza erin Shakespeares replieken om te zetten naar een hedendaags en vlot lees- en uitsprekbaar Nederlands legt in zijn vertaling ook extra nadruk op Othello's afkomst en verweeft enkele traditionele Arabische gedichten in Othello's replieken. Ook verbloemt hij het latente racisme in de replieken van de andere personages niet. Het resultaat is dat de "grootste tragedie ooit geschreven" scherper en relevanter is dan ooit tevoren. (BM)

Patrick Haudecoeur en
Gérald Sibleyras
(Vertaling Bruno van Heystraete)

STILTE – WE DRAAIEN!

Van de auteurs van 'Thee met honing
of met citroen'

KOMEDIE
4D / 5H

Er wordt gefilmd in het theater! Een filmploeg palmt op een avond het gebouw in om zijn grote theaterscène te filmen. De scène gaat als volgt: een bedrogen echtgenoot legt een voorstelling stil om zijn vrouw, één van de actrices, te confronteren. Achter de schermen is het echter even tumultueus als op het podium: de regisseur wordt verliefd op de jonge actrice, de producent liegt en bedriegt en de regie-assistent zou nog het liefst zijn eigen film draaien.

Haudecoeur en Sibleyras zijn twee auteurs die naam gemaakt hebben in het Franse komediecircuit, en opvoeringen van hun teksten trekken ook hier in België steeds volle zalen. 'Thee met honing of met citroen' was lange tijd de populairste tekst van het land, tot de auteurs zelf de rechten erop blokkeerden. 'Stilte – we draaien!' is opnieuw een tekst voor een enthousiaste cast, een vindingrijke regisseur en een publiek dat dubbelt als figuranten in de film. (BM)

Willy van Gestel

DRIE HONDEN

Onze gasten komen hier voor
rust en stilte

KOMEDIE
1D / 3H

In retraitehuis Het Rustpunt kunnen pechvogels, ongefotuneerde zielen en alle anderen die het niet meer zien zitten, even op adem komen, uitblazen of genieten van de rust. Directeur Hubert kijkt tevreden toe en laat intussen al het werk over aan Thomas, het manusje-van-alles. Maar Thomas is niet zo tevreden en maakt zich zorgen over de financiële toestand van Het Rustpunt. Hubert ziet de oplossing in uitbreiden en evolueren naar een luxehotel. Maar gaat het bisdrom, dat de locatie beheert, daarmee akkoord? En wat zullen ze denken van de prille relatie die Thomas aanknoopt met een veel jongere dame via de webcam?

Een prettig gestoorde komedie die aan de drie acteurs alle mogelijkheden geeft om hun komische talenten tentoon te spreiden. (BM)

Gildas Bourdet
(Vertaling Pjeeroo Roobjee)

DE SAPEURLOOT

Van hierafaan verleisleept
de verwaanzin onderin't gemomte
van de Sapeurloot.

KOMEDIE
2D / 2H

Gildas Bourdet las in recensies een verdienstelijk regisseur, maar een slecht schrijver te zijn. Bij wijze van protest schreef hij dus het slechtste stuk dat hij kon schrijven: 'Le Sapeurleau', een voorspelbare vaudevillekomedie over een overspelige echtgenoot en zijn pratende hond.

De dialogen zijn in een verzonnen broddeltaaltje en de grappen schuren steeds vrolijk tegen het scabreuze aan. Hij voerde het stuk op in de hoop zijn critici op stang te jagen - en werd overstelpt met lovende recensies. Pjeeroo Roobjee zette Bourdets taalkronkels om in een Nederlands, doorspekt met dialecten, andere Europese talen en alles waar hij verder nog aan kon denken.

Voor groepen die niet bang zijn van een brutale vaudevillekomedie – en mogelijk wat ontcijferwerk. (BM)

Lot Vekemans

JUDAS

Je kunt me geloven. Of niet. Dat is oké.

MONOLOOG
1H

Eindelijk is het zover. Judas kruipt op het podium. Het is bijna 2000 jaar geleden dat hij met zijn kus Jezus' lot bezegelde. Nu is de tijd rijp. Tijd om te praten. Niet uit te leggen, niet te verantwoorden, maar gewoon te praten. Over liefde, vriendschap, verraad. Over het bedrog, dat we allemaal meedragen en begaan, klein of groot, of in sommige gevallen enorm groot.

En hij wil ook graag luisteren. Naar u, naar uw verhalen. Naar uw verhalen, over bedrog, over leugens en verraad. En als het even kan wil hij ook graag weten wie er hier in de zaal zit zonder voor zijn ticket betaald te hebben.

'Judas', van de Nederlandse auteur van wereldhit 'Gif', is een monoloog voor een echte publiekstimmer. Een acteur die zichzelf voorstelt als bedrieger, maar er toch in slaagt sympathie te winnen. Tenslotte zit er een Judas in elk van ons, dus zo slecht kan de oorspronkelijke Judas dan toch ook niet zijn. Toch? (BM)

Geregeld in je mailbox: een overzicht van recent toegevoegde theaterteksten,
leestips en ander nieuws uit de Theaterbib van OPENDOEK.

Ook jij kan je abonneren via <https://bib.opendoek.be>

OPENDOEK CAST & CREW

INSPIRATIEDAG VOOR VERTELLERS

OPENDOEK, Alden Biesen en de Vertellersgilde slaan de handen in elkaar om een inspiratienamiddag te organiseren rond storytelling. Het Internationaal Vertelfestival in Alden Biesen, van 20 tot 25 april, is hiervoor de ideale gelegenheid.

Op zaterdag 25 april kan je er terecht om de spelers in het veld beter te leren kennen én inspiratie op te doen rond vertelkunst. Twee sprankelende vertellers, de Vlaamse Katty Wtterwulge en de Britse Emily Hennessey, delen hun ervaring tijdens boeiende workshops. Check onze website voor het concrete programma en om je in te schrijven. OPENDOEK-leden genieten van een korting!

VOorzitterswissel

Eind januari gaf Kristof Lataire het voorzitterschap van OPENDOEK door aan Reginald Wietendaale. Marit Van Geel is de nieuwe ondervoorzitter. We danken Kristof voor zijn engagement als voorzitter de voorbije drie jaar.

INTERNATIONALE THEATERSTAGES

Je bent jong en je hebt goesting om de komende zomer op internationale theaterstage te gaan? Dan is er EDERED voor jongeren van 18 tot 23 jaar in Osijek (Kroatië) van 6 tot 17 augustus. 18- tot 30-jarigen kunnen zich dan weer aanmelden voor Future Telling in Slovenië van 23 tot 30 augustus. Meld je snel aan op opendoek.be/jongdoek/aanbod/zomerstages.

LAST CALL VOOR TOEKOER FESTIVAL

Nog tot 1 april kun je je kandidaat stellen om te spelen op ons familiefestival Toekoer op zondag 30 augustus in Hasselt. We zoeken korte voorstellingen en randanimatie op maat van kinderen tot 12 jaar en hun familie. Meer info en inschrijven op opendoek.be/toekoer.

10 JAAR JONGDOEK

In februari 2010 viel de eerste Plankgaz-krant in de bus bij theaterminnende jongeren in Vlaanderen. Het was de start van de jongerenwerking van OPENDOEK, toen nog Plankton. Op 20 mei 2020 vieren we samen met oud- en nieuwgedienden de tiende verjaardag met een inspiratiemoment in Madam Fortuna in Antwerpen. Wil je erbij zijn? Contacteer Liza Renders, coördinator van JongDOEK (liza.renders@jongdoek.be).

SPOTS & WEST

**OPEN
DOEK**
PASSIE VOOR
THEATER

9 - 12 JULI
2020

LOCATIETHEATER
FESTIVAL
WESTOUTER
WWW.OPENDOEK.BE